

Anni-Mari Kentala

TÖISSÄ OPPIMASSA

Opettajana kansalaisopiston lauluvalmennuksessa

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutus

Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2023	Tekijä/tekijät Anni-Mari Kentala
Koulutus Musiikin koulutus		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi TÖISSÄ OPPIMASSA Opettajana kansalaisopiston lauluvalmennuksessa		
Työn ohjaaja Heli Uusimäki		Sivumäärä 29+2
Työelämäohjaaja -		
<p>Kansalaisopisto on merkittävä musiikkipedagogien työllistäjä. Sen lisäksi, että kansalaisopistot rekrytoivat opettajia suunnitelluille kursseille, se toimintaympäristönä mahdollistaa opettajalle suunnitella opintokurssi itse ja tarjota sitä opinto-ohjelmaan. Musiikkipedagogien koulutuksessa ammattikorkeakoulussa painotetaan taiteen perusopetukseen soveltuvia opetusmenetelmiä eikä kansalaisopiston harastustavoitteista oppimisympäristöä esitellä sen tarkemmin opintojen aikana. Opintojen omaehtoisuus ja vapaus on luonteenomaista kansalaisopistossa, jossa opiskellaan oman kiinnostuksen mukaan ilman tutkintovaatimuksia. Vapaus asettaa haasteensa opetuksen suunnittelulle ja toteutukselle, sillä oppilaat voivat olla hyvinkin heterogeeninen joukko erilaisine tavoitteineen. Kansalaisopisto musiikkipedagogin työympäristönä saattaa olla hyvinkin erilainen verrattuna taiteen perusopetusta antavaan musiikkioppilaitokseen.</p> <p>Työssä pyrittiin selvittämään, miten klassista laulua pääaineenaan opiskelleen musiikkipedagogin ammatilliset valmiudet vastasivat kansalaisopiston lauluvalmennuskurssin suunnittelussa ja toteutuksessa tarvittavia vaatimuksia. Tutkimuksessa selvitettiin kansalaisopiston erityispiirteitä musiikinopetuksen toimintaympäristönä ja miten ne tuli ottaa huomioon lauluvalmennuskurssin suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkimuksessa päähuomio oli tutkijan omassa opettajuudessa ja ammatillisessa kehitymisessä lauluvalmennuskurssin aikana. Tutkimusstrategia oli kvalitatiivinen ja fenomenologinen.</p> <p>Työn tuloksena todettiin yleisesti ammattikorkeakouluopintojen antavan riittävät valmiudet toimia vapaatavoitteisessa oppimisympäristössä. Klassisen laulutekniikan lisäksi tarvittaisiin myös muiden laulutyöliien ja -tekniikoiden osaamista, jotta opettaja pystyisi paremmin vastaamaan oppilaiden erilaisiin ohjelmistotoiveisiin. Tähän olisi ammatillisen koulutuksen hyvä tarttua musiikin ohjaajiksi erikoistuvien musiikkipedagogien kohdalla. Opettajan ammatillisessa kehitymisessä tärkeään oman toiminnan reflektointiin oli avuksi systemaattinen ja suunniteltu työn ja pedagogisen ajattelun dokumentointi.</p>		

Asiasanat
ammatillinen kasvu, kansalaisopisto, kurssin suunnittelu, laulun opetus, lauluvalmennus, musiikkipedagogi, musiikkipedagogiopinnot, musiikinohjaaja, reflektio

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2023	Author Anni-Mari Kentala
Degree programme Music		
Name of thesis LEARNING AT WORK Teaching a vocal coaching course in an adult education center		
Centria supervisor Heli Uusimäki	Pages 29+2	
Instructor representing commissioning institution or company -		
<p>The adult education center is a significant employer of music pedagogues in Finland. In addition to recruiting teachers for planned courses, adult education centers provide an environment where teachers can design their own study courses and offer them in the curriculum. In music pedagogy training at a university of applied sciences, emphasis is placed on teaching methods suitable for basic education in the arts, and the learning environment with hobby-oriented goals in adult education centers is not presented in detail during the studies. The autonomy and freedom of studies are characteristic of adult education centers, where students study according to their own interests without degree requirements. The freedom poses challenges in lesson planning and implementation because students can be a highly heterogeneous group with different goals. The working environment for a music pedagogue in an adult education center can be quite different compared to a music institution providing basic education in the arts.</p> <p>The aim of the study was to determine how the professional skills of a music pedagogue specializing in classical singing met the requirements of designing and implementing a vocal coaching course in an adult education center. The study examined the specific characteristics of adult education centers as environments for music education and how they should be considered in the design and implementation of the vocal coaching course. The focus of the study was on the researcher's own teaching and professional development during the vocal coaching course. The research strategy was qualitative and phenomenological.</p> <p>As a result, it was generally found that the studies in a university of applied sciences provided sufficient readiness to work in a free-goal learning environment. In addition to classical vocal technique, teachers would benefit from proficiency in other singing styles and techniques to better accommodate students' diverse repertoire preferences. This is an area where professional training for music pedagogues studying to become music instructors would be beneficial. Systematic and planned documentation of work and pedagogical thinking was helpful for the important self-reflection in the teacher's professional development.</p>		

Key words

adult education center, course design, music pedagogue, music pedagogue studies, music instructor professional growth, reflection, singing lessons, vocal coaching course

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KANSALAI SOPISTO MUSIIKINOPETUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	4
2.1 Perhonjokilaakson kansalaisopisto.....	5
2.2 Kurssin suunnittelun kehykset Perhonjokilaakson kansalaisopistossa	6
2.2.1 Oppilaiden vähimmäismäärä	7
2.2.2 Opetusaika oppilasta kohden	7
2.2.3 Oppilaat.....	7
2.3 Ohjeita kurssin ja opetuksen suunnitteluun.....	8
2.3.1 Mielekkään oppimisen periaatteet.....	9
2.3.2 Kurssin tarkoitus ja kohderyhmä.....	10
2.3.3 Osaamistavoitteiden ja sisällön muotoilu.....	10
2.3.4 Opetusmuodon valitseminen ja ajan varaaminen.....	11
2.4 Lauluvalmennuskurssin suunnittelu	12
3 OPPIMINEN OPETTAJAKSI, OPETTAJANA	14
3.1 Musiikkipedagogiopinnot ammattikorkeakoulussa.....	15
3.2 Oppiminen työelämässä.....	16
3.3 Reflektointi ammatillisessa kasvussa.....	17
4 LAULUVALMENNUSKURSSIN TOTEUTUS	21
4.1 Ensimmäinen vaihe 2021 kevätlukukausi.....	21
4.1.1 Oppilaiden toiveet ja tavoitteet	21
4.1.2 Oppilaiden palaute ja onnistumiset.....	22
4.1.3 Kiusalliset tunteet: en hallitse tätä – itsekritiikkiä.....	23
4.2 Lauluvalmennuskurssi jatkuu	25
5 POHDINTA	26
LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytteen aihe on kansalaisopiston lauluvalmennus-kurssi, jonka suunnittelin ja toteutin vuosina 2021–2023. Projekti syntyi toisaalta omasta tarpeestani saada lauluoppilaita ja toisaalta halusin tarjota asuinalueeni keskeiselle toimijalle, Perhonjokilaakson kansalaisopistolle, uudenlaista laulamiseen liittyvää kurssia. Halusin kokeilla opetusmuotoa, jossa voisin käyttää vaihtelevasti yksilö-, pienryhmä- ja pariopetusta. Kannustimenani olivat omat myönteiset kokemukseni vertaisoppimisesta, mitä tapahtuu toisen opiskelijan opetusta seuratessa, sekä ryhmän antamasta tuesta ja osallisuuden kokemuksesta, jota sain opiskelijana kokea laulajien omissa ryhmämuotoisissa opetushetkissä.

Kurssista muodostui merkittävä vaihe laulunopettajana kehittämisessäni. Olen aiemmin työskennellyt pitkään pedagogina lähinnä pianonsoiton ja musiikin varhaiskasvatuksen parissa. Taustalla ovat myös kirkkomuusikon opinnot ja työt kanttorina. Sen sijaan laulun opettamisesta minulla ei ollut kokemusta opetusharjoittelun lisäksi ja sen vuoksi tämä lauluvalmennuskurssi oli tärkeä ihan työkokemuksen kannalta. Ammatillisen kehittymisen ohella hankin kokemusta musiikkipedagogin yrittäjämäisestä luonteesta. Opettajan työ kansalaisopistossa on autonomista ja itseohjautuvaa.

Opettajaksi oppiminen jatkuu koulutuksen jälkeen työelämässä ja sen voidaan sanoa olevan läpi elämän jatkuva prosessi (Huhtinen-Hildén, 164). Oppiminen edellyttää tahtoa ja kykyä reflektoida. Se on keskeistä musiikkikasvattajan ammatillisessa kasvussa niin opintojen kuin työuran aikana. (Westerlund & Juntunen 2013, 7–8). Miten sitten reflektoidaan? Itse en löydä muuta tapaa kuin istua alas ja tehdä muistiinpanoja. Vilka (2020, 141) tähdentää, että muistiinpanojen tekeminen ehdottoman tärkeää kaikissa tutkimuksen vaiheissa, viitaten akateemisen kirjoittamiseen. Omat kokemukset ovat älyllisen työn tärkeitä lähteitä ja muistiinpanot ovat siinä keskeisessä asemassa. Ajatuksetkin ovat kokemuksia, mutta jos niitä ei kirjoita ylös ne haihtuvat mielestä. ”Muistiinpanojen tekeminen on kokemusten saatamista hallituksi” (Vilka 2020, 141. [Mills, W.C.]). Oppimiseen ja kehittymiseen tarvitaan aikaa, eikä se yleensä ole suoraviivaista. On tiedostamattoman kypsytelyn ja tietoisien pohdinnan vaiheita. Reflektio (eng. reflection, heijastus) on oman toiminnan tarkastelua kuin peilistä, itsestä etäällä. (Lonka, 51–52).

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, jonka tutkimusstrategia on sekä kvalitatiivinen että fenomenologinen. Toimintatutkimuksessa tulee näkyä opiskelijan tutkiva kehittävä ote. (Centria-ammattikorkea-

koulu 2023, Centrian opinnäytetyö- ja kirjoitusohjeet). Toimintatutkimus ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan pikemminkin lähestymistapa, jossa yhdistetään käytännön kehittämistyö ja tutkimus (Heikkinen 2018, 215.) Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimustapa soveltuu Vilkan (2021, 12) mukaan esimerkiksi asiantuntijuuden kehittymisen ja opiskeluun liittyvien kokemusten tutkimukseen. Fenomenologisen tutkimusstrategian mukaisesti tarkkailen tutkijana itseäni, omia havaintojani, kokemuksia ja ymmärryksen muodostumista tavoitteenani saavuttaa syvällistä tietoa tutkimuskohteesta (Jyväskylän yliopisto 2021.)

Tässä opinnäytteessä toiminnan osuus on laulukurssin suunnittelu ja toteutus kansalaisopistossa. Suunnittelussa otan huomioon kansalaisopiston erityispiirteet musiikinopetuksen toimintaympäristönä. Toteutuksen aikana reflektoin omaa toimintaani ja pedagogista ajatteluani. Yritän saada näkyviin, milaista työssäoppimista tapahtuu. Tarkastelen formaalin koulutuksen antamia valmiuksia ja tehtävän luomia oppimistarpeita, sitä miten hyvin koulutus vastaa työelämän tarpeisiin. Lisään ymmärrystä opettajaksi oppimisesta läpi elämän jatkuvana prosessina. Toteutan ammattiani tutkivan opettajuuden näkökulmasta, jossa toteutuu tutkiva ja kehittyvä työote ja oman työn reflektointi. (Centria-ammattikorkeakoulu 2023, Opintojakson tavoitteet, Tutkiva opettajuus).

Musiikkikasvatusta ja refleктоivaa käytäntöä on käsitelty laajasti Juntusen, Nikkasen & Westerlundin teoksessa (2013). Käytän sitä keskeisenä lähteenä. Reflektio nähdään tärkeänä opettajan ammatillisen kasvun välineenä ja se on tunnustettu ja tutkittu laajemmin perusopetuksen opettajankoulutuksen yhteydessä esim. Ahonen (2018), Heikkilä (2016), Jyrkiäinen & Jyrkiäinen (2020). Soitonopettajan tai musiikkipedagogin näkökulmasta on vähemmän tutkimusta siitä, miten ammatillisen kehittymisen ja kasvun prosessit tapahtuvat ja miten niitä voisi tukea. Vartiaisen (2013) artikkeli antaa käytännön ohjeita, kuinka käyttää kertomuksia ja selontekoja itsereflektion välineinä. Teoreettisessa osuudessa käsittelem oppimista opettajan näkökulmasta. Miten tullaan opettajaksi ja mitä on opettajan työssä oppiminen?

Tämä työ kokonaisuudessaan on merkittävä omalla pedagogin oppimisen polulla, mutta toisaalta katson siitä olevan hyötyä muille musiikkipedagogeille, jotka ovat siirtymässä opinnoista työelämään ja pohtivat kansalaisopistoa mahdollisena työnantajanaan ja toimintaympäristönään.

Tutkimuskysymykset

1. Miten koulutuksen (formaali opetus) aikana kartuttamani tiedot ja taidot vastasivat työn vaatimuksia kansalaisopiston toimintaympäristössä? Tarkastelun kohteena ovat instrumenttitaidot, opetuksen suunnittelu ja reflektointitaidot.
2. Millaista työssä oppimista tapahtui?

2 KANSALAIPOISTO MUSIIKINOPETUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Vapaalla sivistystyöllä on yli 100–vuotinen historia. Sillä oli keskeinen rooli, kun luotiin hyvinvointivaltion juuria, kehitettiin demokratiaa ja tasa-arvoa – itsenäistä Suomea. Toiminnan aatteelliset lähtökohdat ovat olleet kansalaisten sivistämisessä ja valistamisessa. Näiden taustalla olivat yhteiskunnallisen muutoksen luomat tarpeet. Kaupunkityöläisillä, teollisuusväestöllä oli alhainen koulutustaso. Tieteelliseen tietoon perustuvalla opetuksella tavoiteltiin työväestön sivistystason nostamista siten, että he pystyvät omin avuin osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja parantamaan olojaan. Ensimmäinen suomalainen kansalaisopisto perustettiin Tampereelle, Suomen suurimpaan työväenkaupunkiin vuonna 1899. (Kansalaisopistojen liitto KoL, Kansalaisopistotoiminnan historia).

Tämän päivän kansalaisopistot ovat kaikille avoimia oppilaitoksena ja tarjoavat mitä moninaisempia kursseja kaiken ikäisille. Opetuksen tarjontaa ei enää säätelee ylhäältä käsin annetut sivistystavoitteet, vaan kurssitarjontaa ohjaa eniten kansalaisten oma kiinnostus. Eniten opetusta tarjotaan kädentaidoissa (20 %), musiikissa (20 %), kielissä (18 %), liikunnassa (16 %) ja kuvataiteessa (9 %). (Kansalaisopistojen liitto KoL, Kansalaisopistot pähkinänkuoressa).

Kansalaisopistoon ei tulla suorittamaan tutkintoa vaan osallistutaan omasta halusta oppia ja kehittyä. Oppiminen perustuu omaehtoisuuteen ja kuuluu non-formaalin oppimisen piiriin. Kansalaisopistojen toimintaa ohjaavassa laissa mainitaan edelleen yhteiskunnan eheys, tasa-arvo, ja aktiivinen kansalaisuus. Järjestettävän koulutuksen tulee tukea näitä elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Tavoitteena on edistää ihmisen monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Kansanvaltaisuus mainitaan myös toimintaa ohjaavassa laissa. Pohjimmiltaan kansalaisopiston toiminnassa on kyse perustuslaillisesta yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. (Laki vapaasta sivistystyötä; Suomen perustuslaki.)

Oppilasmäärältään kansalaisopisto on suurin oppilaitosmuoto Suomessa. Vuosittain eri kursseille osallistuu 600 000 opiskelijaa. Vuonna 2023 kansalaisopistoja on 175 ja ne toimivat Suomen jokaisen kunnan alueella. Yksi toiminnan periaatteista on tuoda opetus lähelle kuntalaisia ja tästä syystä toiminta on hajautettu ympäri kuntaa. Kurssit ovat kaikille avoimia iästä ja koulutustaustasta riippumatta. Kansalaisopistohistorian alkuaikojen aikuiskoulutuksen luonne on kehittynyt ikäraajattomaksi vauvasta vauriin harrastusmahdollisuuksia tarjoavaksi alustaksi. Oppilaitoksen ylläpitäjä on useimmiten kunta tai kuntayhtymä. (Kansalaisopistojen liitto KoL, Kansalaisopistot pähkinänkuoressa).

Kansalaisopisto on yksi viidestä vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoista. Muita oppilaitosmuotoja ovat kansanopisto, opintokeskus, kesäyliopisto ja liikunnan koulutuskeskus. Vuonna 1992 kansalaisopistosta tuli koko oppilaitosmuodon kattava hallinnollinen termi ja työväenopisto -sanasta luovuttiin lainsäädännössä. Kansalaisopisto oppilaitosmuotona voi kantaa nykyisinkin nimeä työväenopisto tai arbetarinstitut. (esimerkki: Tampereen seudun työväenopisto, Jacobstads svenska arbetarinstitut) Osa kansalaisopistoista käyttää nimessään sanaa opisto tai seutuopisto. (esimerkki: Ilmajoki-opisto, Kokkolan seudun opisto)

Kansalaisopiston toiminta saavuttaa ainakin teoriassa jokaisen suomalaisen. Toimintaan on helppo tulla mukaan. Myös kurssimaksut ovat kohtuullisia. Musiikinopetuksessa ei ole soveltuvuus- tai pääsykokeita eikä pakollisia tutkintoja. Soitinopetus onkin erittäin suosittua. Joissakin kansalaisopistoissa musiikinopetus järjestetään taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa noudattaen, joka on formaalia, tutkintoon tähtäävää opetusta. Kansalaisopistossa järjestettävän musiikinopetuksen ero perustuukin paljolti tähän jakoon – formaali vai non-formaali opetus. Ilman kurssisuoritustavoitteita opetus on vapaasti toteutettavissa oppilaan lähtötason ja oman kiinnostuksen ja tavoitteiden mukaisesti. Se antaa sekä opettajalle että oppilaalle paljon vapauksia opetusmenetelmien ja sisällön suhteen. Luonnollisesti se asettaa myös haasteita. Opetusajan pienempi määrä verrattuna taiteen perusopetuksen tavoitteita noudattavaan opetukseen vaikuttaa tavoitteiden asetteluun. Kuinka sovittaa yhteen instrumenttiopetuksen väistämättä pitkäjänteinen ja sitoutumista edellyttävä opiskelu ja lyhyempi henkilökohtaisen ohjauksen määrä? Miten tukea oppilaan motivaatiota ja ohjata omaehtoiseen harjoitteluun ja samalla pitää yllä rentoa, hyväksyvää ilmapiiriä, jolloin tunnille voi ja saa tulla, vaikka ei olisi kotona harjoitellut yhtään?

2.1 Perhonjokilaakson kansalaisopisto

Perhonjokilaakson kansalaisopisto (Pjl:n kansalaisopisto) kertoo tavoitteekseen luoda oppimisympäristö, joka on joustava, paikalliset erityispiirteet huomioonottava ja yhteiskunnan muutoksia seuraava. Pjl:n kansalaisopiston toiminnan juuret ovat vahvasti paikallisuudessa. (Perhonjokilaaksonkansalaisopisto.fi). Opiston 50-vuotishistoriikissa kuvataan opiston roolia merkittävänä juuri kansanmusiikkiperinteen säilyttämisessä. Pitkäaikainen Pjl:n kansalaisopiston musiikinopettaja Mauno Järvelä loi opiston suojissa maan- ja maailmankuulun näppäripedagogiikan. Se on vahvasti sidoksissa Perhonjokilaakson alueen kansanmusiikkiperinteeseen, erityisesti viulunsoittoon, mutta myös kansantanssiin ja siihen

liittyviin elementteihin. Musiikinopetuksessa Järvelän mukaan on erityinen arvo se, että opettaja tuntee paikallisen perinteen ja on kasvanut siinä. (Ajan hermolla, Musiikinopettajat).

Perhonjokilaakson kansalaisopisto toimii neljän kunnan alueella (Halsua, Kaustinen, Perho ja Veteli). Instrumenttiopetusta annetaan viulun, pianon, kitaran, harmonikan ja kanteleen soitossa sekä yksinlaulussa. (Opinto-ohjelma 2022–2023). Huomionarvoista on, että opiston toteutuneista kursseista 48 % on musiikin opetusta koko maan keskiarvon ollessa 20 %. (Vetelin kunta, 2021).

Musiikinopetus Pjl kansalaisopistossa ei kuulu taiteen perusopetuksen piiriin. Sen sijaan Kaustisella toimii Kansanmusiikki-Instituutin ylläpitämä Näppärikoulu. Tähän kouluun ilmoittautuminen tapahtuu kansalaisopiston järjestelmän kautta, mutta se toimii erillisenä yksikkönä.

2.2 Kurssin suunnittelun kehykset Perhonjokilaakson kansalaisopistossa

Kansalaisopiston kursseja suunnitellaan paikallisen tarpeen mukaan. Kurssitoiveita kysellään kuntalaisilta palaute- ja kyselylomakkeilla edellisen lukuvuoden aikana. Kurssien opettajilta pyydetään ehdotuksia ja kurssisuunnitelmia seuraavaa lukuvuotta ajatellen. (Kova & Soila 2012, 6). Pjl:n kansalaisopiston verkkosivuilla on helppokäyttöinen idealomake, jossa voi ilmaista toiveensa kurssista ja ehdottaa sille myös opettajaa. Vastaavasti on mahdollista saman lomakkeen kautta itse ilmoittaa halukkuutensa kurssin opettajaksi. Kurssisuunnitelmat seuraavaa kautta varten tulee olla valmiina toukokuun puolessa välissä.

Opettajalla on vapaus suunnitella erilaisia kursseja oman ammattitaitonsa mukaan. Tämä innosti minua itseäni laulukurssin suunnitteluun. Kurssin toteutuminen riippuu aluksi siitä, hyväksytäänkö se johtokunnassa opintosuunnitelmaan ja sen jälkeen siitä, että tuleeko kurssille riittävästi ilmoittautuneita ja jatkavatko kurssille ilmoittautuneet kurssia ensimmäisen kerran jälkeen. Uuden kurssin ujuttaminen ohjelmaan on kokeilua. Ilmoittautumisvaiheessa elokuussa selviää, kerääkö se kiinnostuneita riittävästi. Luonnollisesti tulevan kauden suunnittelussa tulee olla tiedossa käytettävissä olevat resurssit: opiston talous, tilat, välineet ja opetushenkilöstö. Joissakin opistoissa kauden suunnittelusta vastaa suunnittelijaopettaja. Pjl:n kansalaisopistossa suunnittelua koordinoi rehtori yhteistyössä tuntiopettajien kanssa.

2.2.1 Oppilaiden vähimmäismäärä

Kurssien opiskelijoiden vähimmäismäärä on seitsemän. Opistolla on myös oikeus keskeyttää jo aloitettu kurssi, jos opiskelijamäärä laskee pysyvästi alle seitsemän kesken vuoden. Kurssin suunnittelu on tuntiopettajalle tulevaisuuden työtilaisuuden hankintaa vaille varmuutta toteutumisesta. Epävarmuus kuuluu kansalaisopistojen tuntiopettajan työhön. (Kova & Soila 2012, 9).

2.2.2 Opetusaika oppilasta kohden

Opintoryhmien vähimmäisosallistujamäärä asettaa rajat musiikinopetuksen muodoille. Taloudellisesti edullisinta on ryhmäopetus. Instrumenttiopetuksessa on perinteisesti käytetty viime vuosiin asti nimitystä ”viulupiiri” tai ”pianopiiri” ajatuksena, että ilmoittaudutaan tietyn opetuspaikan ja -ajan mukaan nimettyyn opetuskokonaisuuteen, josta vastaa yksi opettaja ja hänelle maksetaan palkkaa ryhmää kohden varatun tuntimäärän verran. Soiton- tai laulun opiskelu mielekkäästi edellyttää myös henkilökohtaista ohjausta. Sen vuoksi oppilaat saavat henkilökohtaiset ajat ja opetus toteutuu yksilöopetuksena, koska instrumenttiopetuksen perinne on sen hyväksi havainnut. Oppilaskohtaista opetusaikaa ei mainita opiston ohjelmassa, mutta laskennallisesti se on puolet 45 minuutin oppitunnista eli 22 ja puoli minuuttia. Opetusviikkoja on syksyllä 11 ja keväällä 13. Viulun ja muiden yhteissoittoon hyvin soveltuvien instrumenttien opetuksessa on Pjl:n kansalaisopistossa mahdollisuus osallistua yhteismusisointiin Näppäriyhmässä, joka toimii erillisenä opintopiirinään.

Ilmoittautuminen kaikille kursseille tapahtuu elokuussa jokaiseen kotiin jaetun kurssiohjelman ilmoittamana ajankohtana. Kurseille otetaan oppilaita ilmoittautumisjärjestyksessä. Oppilaspaikan saatuaan opiskelijalla on oikeus jatkaa opetuksen piirissä kolme vuotta ilman uutta ilmoittautumista. Opiskelu Keski-Pohjanmaan konservatoriossa estää opiskeluoikeuden kansalaisopistossa. Tällä ajatellaan mahdollisimman monen oppilaan pääsevän musiikinopetuksen pariin.

2.2.3 Oppilaat

Kansalaisopiston opetus on avointa kaikille. Todellisuudessa saattaa tosin ilmetä käytännön rajoitteita, kuten kuorojen tai yhteissoittoryhmien kohdalla, joissa mukaan pääsyn edellytyksenä on jonkinlaisten perustaitojen hallitseminen. Ilmoittautuminen kaikille kursseille tapahtuu elokuussa jokaiseen kotiin

jaetun kurssiohjelman ilmoittamana ajankohtana. Kurseille otetaan oppilaita ilmoittautumisjärjestyksessä. Oppilaspaikan saatuaan opiskelijalla on oikeus jatkaa opetuksen piirissä kolme vuotta ilman uutta ilmoittautumista. Joissain musiikkiryhmissä mukaan pääsyn suosituksena on jonkinlaisten perustaitojen hallitseminen. Opiskelu Keski-Pohjanmaan konservatoriossa estää opiskeluoikeuden kansalaisopistossa. Tällä ajatellaan mahdollisimman monen oppilaan pääsevän musiikinopetuksen pariin.

Opetuksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että oppilaat voivat olla hyvin eri-ikäisiä. Esimerkiksi piano-opetuksessa nuorimmat oppilaat voivat olla viisivuotiaita, vanhimmat yli 70. Oppilaiden taitotasot, tavoitteet ja oppimiskyky voivat olla hyvin erilaiset. Jos opettajan aikaisemmat opetuskokemukset ovat taiteen perusopetuksen parista, oppilaiden erilaisuus saattaa yllättää. Musiikkioppilaitosten oppilaat ovat keskimäärin enemmän samanikäisiä, usein lapsia ja nuoria, ja he ovat kenties valikoituneet pääsykokeiden kautta.

2.3 Ohjeita kurssin ja opetuksen suunnitteluun

Kansalaisopistopedagogiikan käsikirja antaa yleisiä ohjeita eri alojen kurssien suunnitteluun. Lähtökohta on, että opettaja on oman alansa asiantuntija ja hänellä on vankka ammattitaito, jonka perusteella hän kykenee kurssin suunnitteluun ja toteutukseen. Kansalaisopisto toimintaympäristönä on vapaa, mutta markkinavetoinen. Suoriteperusteinen valtiosuus tarkoittaa opistolle vapautta järjestää mitä erilaisimpia kursseja, mutta raha tulee vain toteutuneista kursseista. Opiskelijoiden kiinnostus on osittain trendejä seurailevaa. (Pätäri, Teräsahde, Harju, Manninen & Heikkinen, 47).

Opetustarjonnassa pyritään vastaamaan asukkaiden toiveisiin paikallisesti ja joustavasti. Perinteisesti Perhonjokilaakson alueella toimivat elinvoimaisesti viulupiirit ja viuluopetus kuuluu kurssiohjelmaan vuodesta toiseen. Pianonsoitto sisältyy varmaankin useimpien opistojen ohjelmaan, niin myös Pjl:n kansalaisopistossa, jossa jokaisessa kunnassa järjestetään pianonsoittoon keskittyvää opetusta yhdestä kolmeen opetusryhmän verran.

Opetuksen laadusta todetaan hieman varoittavaan sävyyn kansalaisopistopedagogiikan käsikirjassa, että kurseille tulevat oppilaat ovat yleensä hyvin motivoituneita, he ovat maksavia asiakkaita. Heillä on valta äänestää jaloillaan, jos eivät ole tyytyväisiä opetuksen laatuun. Opettajan hyvät vuorovaikutustaidot, erilaisten oppijoiden yksilöllinen huomioiminen, empatia ja huumori ovat onnistuneen opetuksen tekijöitä. (Kova & Soila 2012, 24). Opetukseen laatuun kannattaa tämän mukaan panostaa.

Kansalaisopiston tuntiopettajaa voi verrata itsenäiseen ammatinharjoittajaan: asiakas ei tule uudelleen, jos ei ole tyytyväinen saamaansa palveluun. Tässä kohdin on harmillista, jos kurssin opettaja ei saa palautetta toiminnastaan. Oman opetustoiminnan reflektointi jää arvausten varaan, eikä ole mahdollista kehittää toimintaa, jos ei tiedä oppilaan poisjäännin syytä. Konfliktit opettajan oman toimintamallin ja oppilaiden odotusten välillä ovat ikäviä, mutta samalla ne ovat kannustin opettajan oman opettajuuden kehittämiseen. (Koivisto 2021, 36).

Kurssipalautteet ovatkin suunnittelun yksi lähtökohta. Pjl:n kansalaisopiston palautelomake kerää satunnaisia palautteita. Systemaattinen laadunarviointiin liittyvä palaute kerätään vuosittain vaihtuvien kohderyhmien, kuten kädentaidot, musiikki, liikunta kieltenopetus. Opettaja voi halutessaan kerätä omilta kursseiltaan palautetta itse parhaaksi katsomalla tavalla.

2.3.1 Mielekkään oppimisen periaatteet

Kansalaisopistojen toimintaa ohjaa laki vapaasta sivistystyöstä. Sen määrittelemänä toiminnassa korostuu omaehtoisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, § 1.) Omaehtoisuus on vapautta ja mielekkyyttä – kuntalainen hakeutuu kursseille ja opiskelee oman mielenkiintonsa ja motivaationsa pohjalta. Kurssin suunnittelijan tehtävä on tavoitella oppilailleen mielekästä oppimista. Aiheen kiinnostavuus, onnistumisen todennäköisyys ja tekemisen aikaansaama ilo tuottavat yhdessä motivaation, joka johtaa oppimiseen. (Alaniska & Valanne, 7). Mielekkään oppimisen periaatteita ovat oppaan (Alaniska & Valanne, 6) mukaan:

1. Aktiivisuus. Oppiminen perustuu opiskelijan omaan aktiivisuuteen.
2. Tarkoituksellisuus. Opiskelija tiedostaa osaamistavoitteet ja osaa myös asettaa omia tavoitteita.
3. Aiemmat tiedot ja taidot. Oppiminen rakentuu aiemmin opittujen tietojen ja taitojen varaan.
4. Vuorovaikutus ja yhteistoiminta. Opiskelijat toimivat yhdessä ja oppivat toisiltaan. Oppiminen on vuorovaikutteista ja keskustelevaa.
5. Tilannesidonnaisuus ja asiayhteys. Oppimistehtävät liittyvät todelliseen elämään.
6. Itsearviointi. Oppija arvioi omaa oppimistaan.
7. Hyödyntäminen. Oppija pystyy soveltamaan opitun tiedon tai taidon toiseen tilanteeseen tai yhteyteen.

2.3.2 Kurssin tarkoitus ja kohderyhmä

Aluksi on määriteltävä kurssin tarkoitus ja kohderyhmä. Tässä kohtaa mietitään kurssin tarkoitus eli miksi ja millaisiin osaamistarpeisiin kurssi järjestetään ja kenelle se on tarkoitettu. (Alaniska & Valanne, 10). Kuvittelin laulukurssini kohderyhmäksi aikuiset eri-ikäiset opiskelijat. Oletin myös, että kurssille hakeutuu kurssikuvauksen perusteella henkilöitä, joilla on halu kehittää jo olemassa olevaa taitoa, toisin sanoen oppilas on harrastanut laulamista jollain tavoin. Kyseessä ei olisi alkeiskurssi tai täysin laulutaidottomille suunnattu kurssi vaan peruskurssi. Osallistuminen olisi silti mahdollista kaikille, koska opetuksessa huomioitaisiin yksilölliset tavoitteet ja lähtötaso. Kohderyhmällä olisi myös tarve kehittyä laulamisen rohkeudessa tai mahdollisesti laulamiseen liittyvien haaveiden toteuttaminen.

2.3.3 Osaamistavoitteiden ja sisällön muotoilu

Seuraava vaihe on koulutuksen sisällön ja osaamistavoitteiden muotoilu. ”Osaamistavoitteilla kuvataan sitä osaamista, jonka opiskelija voi koulutuksen avulla tai sen aikana saavuttaa. Osaamistavoitteessa kuvataan konkreettisen, yksiselitteisen ja mitattavan verbin avulla, mitä opiskelija osaa tehdä koulutuksen jälkeen. Tulkinnallisia verbejä, kuten hallitsee, ymmärtää, tuntee ja muistaa kannattaa välttää, sillä niiden avulla on vaikea konkreettisesti todeta ja arvioida mitä opiskelija tulee koulutuksen jälkeen osata.” (Alaniska & Valanne, 11).

Omasta mielestäni osaamistavoitteiden määrittely näiden ohjeiden pohjalta on vaikeaa. Vaikka suunnittelen ryhmäopetusta, yksilön lähtötaso ja omat tavoitteet ovat keskiössä. Ne selviävät vasta kurssin alkaessa. Ei myöskään voida puhua osaamisvaatimuksista, koska kyseessä on omaehtoinen harrastustavoitteinen opiskelu. Tärkeää on sopeuttaa tavoitteet ja käytettävissä oleva resurssi – tässä tapauksessa kurssin pituus ja henkilökohtaiseen ohjaukseen käytettävissä oleva aika – siten, että osaamistavoitteet ovat oppilaan saavutettavissa (Alaniska & Valanne, 12.)

Kansalaisopiston kurssiohjelmaan tulevaan esittelyyn muotoilin tavoitteet mahdollisimman väljästi. Ensimmäisenä tavoitteena kirjasin laulajan rohkaistumisen. Oma visio oli laulajan itseluottamuksen lisääminen, sillä kokemukseni mukaan laulamiseen liittyy paljon häpeän, arkuuden ja uskalluksen puutteen elementtejä. Laulaminen kiinnostaa, mutta kuitenkin arveluttaa. Toisena osaamistavoitteena oli kehittyminen omalta lähtötasolta eteenpäin. Kurssin loputtua jokin olisi toisin kuin alussa. Kolman-

tena tavoitteena oli lisääntynyt ymmärrys laulamisen kokonaisvaltaisuudesta, kehon, mielen ja tunteiden vaikutuksesta. Nämä kaikki tavoitteet ovat melko epämääräisiä Alaniska & Valanne (11) määrittelyn mukaan, mutta ovat riittäviä kansalaisopistoympäristössä.

Sisältö muodostuisi muutamista yhteisistä laulutekniikkatunneista, joiden sisältö olisi sama kaikille oppilaille. Muu aika olisi yksilöllistä ohjausta oppilaiden omien toiveiden ja lauluohjelmiston pohjalta.

2.3.4 Opetusmuodon valitseminen ja ajan varaaminen

Opetusmuodolla tarkoitetaan tapaa, jolla opetus ja opiskelu järjestetään ja siihen sisältyvät toimintatavat, välineet, ajankohdat ja paikat (Sanastokeskus ry.) Valittu opetusmuoto luo kehyksen opetuksen käytännön toteutukselle ja sen perusteella valitaan tarkemmin opetusmenetelmät. Tavallisimpia opetusmuotoja ovat esittävä opetus, toiminnallinen opetus, itsenäinen työskentely ja harjoittelu, yksilöohjaus ja verkko-opetus. (Alaniska & Valanne, 15).

Aloitin kurssin suunnittelun ideoimalla yhteisöllistä laulukurssia, jossa olisi aikaa myös yksilökohtamiseen. Opetusajaksi valikoitui kerran viikossa torstai-iltaisina ja neljä oppituntia yhteensä kahdeksaa oppilasta varten. Olin jo aiemmin pohtinut sitä, miten henkilöä kohden varatun ajan (22 ja puoli minuuttia) voisi hyödyntää mielekkäämmin. Yksityistuntina laulunopetuksessa tuo aika on todella lyhyt. Päädyin suunnittelussa laulun ryhmämuotoiseen kurssiin, jolla on kiinteä viikoittainen tuntimäärä opetusresurssia, jota voi jakaa oppilaiden kesken joustavasti opetusmuotoa vaihdellen. Sisällytin ajatuksen pariopetuksesta tähän vaihtoehtoon. Siinä oppilas saa ohjausta 45 minuuttia yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Luokkatunnit kurssin puolesta välissä ja lopussa olisivat vertaisoppimisen ja -tuen paikkoja.

Yhteydenpito oppilaiden kanssa on tärkeässä osassa, jotta kaikki pysyvät selvillä aikatauluista, jos muutoksia tulee. Sähköposti ja WhatsApp-viestit olisivat pääasiainen yhteydenpitokanava. Yhteisöllisyys oli yksi toimintamuodoista, joita sisällytin suunnitelmaan. Opetus tulisi olemaan esittävää, toiminnallista ja yksilöohjausta. Itsenäinen työskentely on toivottavaa, muttei pakollista.

Suunnitteluvaiheessa mietin pitkään kurssin nimeä. Päädyin käyttämään nykyään muodikasta 'valmennus' -ilmaisua. Valmennuksella (coaching, sparraus) ei ole yksiselitteistä määritelmää, mutta useimmiten se ymmärretään toimintana, joka tähtää yksilön suorituskyvyn parantamiseen ja potentiaalinsa hyödyntämiseen (Tapani & Jussila 2020). En halunnut käyttää kurssista yksinlaulu-nimeä, koska halusin

korostaa yhteisöllisyyttä ja sitä, että kurssilla tietoisesti laulettaisiin toisten kuullen. Valmennus -termi kuvasi mielestäni parhaiten suunnittelemani kokonaisuuden arvoja ja käsitystä oppijasta ja oppimisesta.

Pääpaino valmennuksessa on mielestäni rohkaiseva ja kannustava ote: osaat jo – autan sinua varmemmaksi ja eteenpäin. Ohjaan oppilasta löytämään potentiaalinsa ja kehittämään sitä edelleen. Käytännössä tämä on laulunopettajan arkityötä: oppilaan ohjaamista äänenkäytön eri tekniikoissa, oppilaan ymmärryksen lisäämistä omasta instrumentistaan ja sen mahdollisuuksista, käytännön harjoituksia, musiikin opettelua, keskustelua musiikista ja ääneen liittyvistä asioista.

2.4 Lauluvalmennuskurssin suunnittelu

Aloitin kurssin suunnittelun ideoimalla yhteisöllistä laulukurssia, jossa voisi hyödyntää pienryhmäopetusta ja kuitenkin varata aikaa myös yksilökohtaamiseen. Suunnittelu alkoi omista lähtökohdistani ja omasta aloitteestani. Kurssi ei ollut kuntalaisten toivelistalla. Kohdeaika oli kevätlukukausi 2021 ja se sisälsi yhteensä 13 opetusviikkoa. Kuvittelin kohderyhmäksi aikuiset opiskelijat. Olin jo aiemmin pohtinut sitä, miten henkilöä kohden varatun ajan (22 ja puoli minuuttia) voisi hyödyntää entistä tehokkaammin. Sen sijaan, että olisin pyrkinyt suunnittelemaan yksinlaulukurssia, joka toimii samalla periaatteella kuin muukin instrumenttiopetus, ajattelin ryhmää, jolla on kiinteä viikoittainen tuntimäärä opetusresurssia, jota voi jakaa oppilaiden kesken joustavasti, mutta tasapuolisesti. Alueella toimi jo yksinlaulukurssi, joten myös sen vuoksi koin tärkeänä suunnata kurssia hieman eri kohderyhmälle.

Suunnitelmaani sisältyi ajatus pienryhmätunneista, jolloin voisin opettajajohtoisesti käydä läpi perusasioita ja samalla pyrkiä ryhmäyttämään kurssilaisia toistensa kanssa. Alussa ajatus oli kahdesta neljän hengen solusta, joille suunnittelin ryhmäopetusta kurssiin alkuun ja sen jälkeen henkilökohtaisia, lyhyitä opetustuokioita. Kurssin puolella välissä ja lopussa olisi myös ryhmätunnit. Seuraavassa suunnitelma, joka tuli myös opiston ohjelmavihkoon kurssin kuvauksena.

Lauluvalmennus

Kevät 2021 torstaisin 17.30–20.30

4 tuntia kerta, 8 oppilasta. Yhteensä keväällä 13 kertaa eli 52 tuntia.

Kaksi ensimmäistä kertaa 4 hengen ryhmissä, kumpikin 90 min

Kurssikuvaus ohjelmaan:

Laulukurssi, jossa yhdistetään ryhmä- ja yksilöopetusta. Kurssin alussa on kaksi 90 min kokoon-tumiskertaa 4 hengen ryhmässä, jolloin painottuu kaikille yhteinen opetussisältö hengittämisestä, äänentuoton anatomiaa ja kehotietoisuudesta. Jokainen asettaa myös omat tavoitteensa kurssille

ja miettii kappaleita, joita haluaa laulaa. Yksilötunneilla (9 kertaa n. 25 min) perehdytään opettajan ohjauksessa kappaleiden tekniikkaan, tulkintaan ja esiintymiseen liittyviin asioihin. Kurssin puolivälissä ja lopussa on ryhmätunnit, joissa kuunnellaan toisten esityksiä ja esiinnyttään itse. Luottamuksellisessa ilmapiirissä voidaan myös keskustella esiintymiseen liittyvistä tunteista ja vertaisryhmässä antaa toiselle palautetta ja ennen kaikkea kannustaa ja rohkaista jokaista.

Kurssin oppimistavoitteet:

Rohkaistua käyttämään ääntään enemmän, useammin ja myös muiden kuullen. Kehittää laulutaitoaan kukin oman tasonsa ja tavoitteidensa mukaisesti. Tiedostaa laulamisen kokonaisvaltaisuus: tunteet, keho, mieli ovat yhteydessä ääneemme.

Jätin tämän kurssisuunnitelman opiston rehtorille keväällä 2020 ja opiston johtokunnassa se hyväksyttiin opiston seuraavaan ohjelmaan. Kurssille ilmoittautui riittävä määrä eli kahdeksan opiskelijaa syksyllä tapahtuneessa ilmoittautumisessa. Kurssin oli määrä käynnistyä tammikuussa 2021.

3 OPPIMINEN OPETTAJAKSI, OPETTAJANA

”Opettajan työn ydin on ymmärtää oppimista ja oppilasta” (Helsingin Yliopisto 2023.) Opetus ja oppiminen kulkevat käsi kädessä myös opettajan ammattiin opiskellessa. Koulutus tähtää opettajan pedagogisen ajattelun kehittämiseen. Opetus-oppimisprosessia tutkimuskohteena voidaan lähestyä molemmista suunnista. Opetuksen tutkimus kysyy: Mitä opettaminen on? Mitä opetetaan? Miten opetetaan ja miten opiskellaan? Oppimisen tutkimus kysyy vastaavasti: Mitä oppiminen on? Mitä opitaan? Miten opitaan? (Ahonen, 2018, 15–16).

Oppiminen voidaan jakaa muodolliseen eli formaaliin, arkipäiväiseen eli informaaliin oppimiseen ja epämuodolliseen eli non-formaaliin oppimiseen. Virallinen koulutusjärjestelmä – peruskoulu, lukio, ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulut ja korkeakoulut – tarjoaa formaalia opetusta (Tilastokeskus.) Formaali opetus tavoittelee yhteiskunnan yhteisesti hyväksytyjä tarpeellisia ja hyviksi arvioimia tietoja ja taitoja (Väkevä 2013, 94). Musiikin formaalia oppimista tapahtuu taiteen perusopetusta tarjoavissa oppilaitoksissa esimerkiksi musiikkiopistoissa ja konservatorioissa tai ammatillisessa koulutuksessa. Formaali oppiminen on strukturoitua, tavoitteellista ja tähtää jonkin tutkinnon suorittamiseen (Kallio 2021, 7).

Non-formaali oppimistilanne on epävirallinen. Oppiminen ei johda tutkinnon suorittamiseen. Opetuksen järjestäjätaho voi olla mm. kansalaisopisto tai muu vapaan sivistystyön oppilaitos, ja se on yleensä strukturoitua esim. ajan ja paikan suhteen. Oppiminen voi olla tavoitteellista tai sattumanvaraista. (Kallio, 7).

Informaali oppiminen määritellään yleisesti arkioppimiseksi. Se on harjaantumista, jota tapahtuu suunnittelematta arjessa kotona, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se voi olla oppijan määrittelemänä suunniteltua ja tavoitteellista (Kallio 2021, 7). Väkevä (2013, 94) kuvaa informaalia oppimista kenttänä, jossa kuka tahansa voi oppia mitä tahansa ajasta tai opettajasta riippumatta. Työelämässä oppiminen on suurelta osin informaalia. Aikuisten työuran aikaisesta oppimisesta 80–90 % tapahtuu työn lomassa. Loput 10–20 % oppimisesta koulutuksissa ja seminaareissa – non-formaali, strukturoitu opetus. (Lemmetty, Jaakkola, Collin & Pihlajamaa 2022, 25).

Aikuisten oppiminen työelämässä on 2020-luvun keskeinen puheenaihe. Taustalla on globaalit muutostrendit, jotka synnyttävät uudenlaisia oppimisvaatimuksia ja edellyttävät aikuisten osaamisen jatkuvaa kehittämistä. Jatkuvalla oppimisella tarkoitetaan koko elämänkaaren aikaista ja eri elämäntilanteille ulottuvaa oppimista (ELY-keskus.) Jatkuva oppiminen vastaa tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö.) Jatkuvan oppimisen uudistus nostettiin hallitusohjelmaan 2019 ja hankkeen tavoitteita olivat 'osaamisesta turvaa työn murrokseen' sekä 'koulutus- ja osaamistason nouseminen kaikilla koulutusasteilla, oppimiseröjen kaventuminen ja tasa-arvon lisääntyminen' (OKM33:00/2019.)

Työpaikat näyttävät keskeisenä ympäristönä aikuisten jatkuvalla oppimiselle. Tutkimusten mukaan peräti 80–90 % työssä olevien aikuisten työn vuoksi tapahtuvasta oppimisesta toteutuu työn arjessa, työpaikoilla. Aikuispedagogiikan soveltaminen työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tukemisessa on ratkaiseva tekijä oppimismahdollisuuksien luomisessa ja hyödyntämisessä. (Lemmetty & Collin 2022, 11–12).

Työelämän muutos on pysyvä tila. ”Muutos on oleellinen osa oppimisen ilmiötä: se on yhtäaikaista tekijä, joka tuottaa vaatimuksen oppimiselle ja lopputulos, joka oppimisen myötä rakentuu.” (Lemmetty & Collin, 2022, 10). Oppimisen välttämättömyyttä perustellaan usein juuri muutoksen näkökulmasta. Yksilön kannalta oppiminen palvelee työelämässä selviytymistä, mutta se on tärkeää myös motivaation, positiivisen asenteen ja yhteisöön kuulumisen tunteen ylläpitämiseksi. (Lemmetty & Collin, 2022, 11,17).

3.1 Musiikkipedagogiopinnot ammattikorkeakoulussa

Opintojeni aloitusaikaan vuonna 2017 musiikkipedagogi AMK-opinnot jaettiin instrumenttipedagogin ja musiikinohjaajan suuntautumisvaihtoehtoon. Edellisellä korostuu pääinstrumentin osaamistaidot ja laajemmat pedagogiset opinnot. Jälkimmäisessä taas monipuoliset, useiden instrumenttien hallintataidot sekä ryhmäopetukseen syventyminen (Musiikin perusteiden pedagogiikka, nyk. hahmotusaineet). Musiikinohjaajan linjalla pääinstrumenttiin sai yksilöopetusta 16,00 op vuosittain ja tähtäimessä oli tasosuoritus C. Vastaavasti instrumenttipedagogin linjalla pääinstrumenttiin oli varattu 19,00 op verran opetusta vuosittain. Instrumenttipedagogin koulutus painottaa pääinstrumentin soittotaitojen kehittämi-

seen ja syventämiseen ja opintojen loppuvaiheessa tehdään päättönäyte (B-taso). Musiikin ohjaajaopiskelija opiskelee pääinstrumentin lisäksi sivuinstrumenttia, kuoron- ja yhtyeenjohtoa tähdäten mahdollisimman monipuoliseen osaamiseen musiikin alalla. (Centria-ammattikorkeakoulu 2023). Molemmat koulutuksen suuntautumisvaihtoehdot antavat instrumenttiopettajan pätevyyden. Tällä tarkoitetaan musiikkioppilaitoksen opettajan toimia tai virkoja. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.8.1998/986)

Koulutukseen sisältyi opettajan pedagogiset opinnot (60 op) sekä opetusharjoittelu. Opetusharjoittelu on opettajakoulutukseen kuuluva oppilaitoksessa tapahtuva opettamisen harjoittelu. (Sanastokeskus ry). Opetusharjoitteluun Centria- ammattikorkeakoulussa sisältyi oman harjoitusoppilaan eli pedagogiikkaoppilaan opettaminen viikoittain. Toisesta vuodesta alkaen oppilaita on kaksi. Opetusharjoitteluun sisältyi ohjatut vertaisarviointitilanteet, joissa opiskelijat seuraavat toistensa opetustuokioita ja antavat lopuksi palautetta. Opettämisen henkilökohtaista ohjausta sai myös ainedidaktiikan tunneilla. Pedagogiikkaopinnot oli jaettu ensimmäisille kolmelle vuodelle (pedi 1–3), joista kolmas on suunnattu erityisesti instrumenttipedagogeiksi opiskeleville.

3.2 Oppiminen työelämässä

Opettajan työ on Suomessa yhteiskunnallisesti arvostettu ammatti. Opettaja on korkeakoulutettu, hänen ammattitaitoonsa luotetaan. Opettajan ammattiin liittyy keskeisesti työn autonomisuus sekä luottamus opettajan kykyyn tehdä vastuullisia ja perusteltuja pedagogisia päätöksiä omaan ammatilliseen maailmankuvaan perustuen. (Ahonen 2018, 16). Opettaja saa suunnitella ja toteuttaa opetustaan luovasti ja itsenäisesti (Jyrkiäinen & Jyrkiäinen 2020, 127). Opettajan toiminnan pohjana vahva ammatitietikka, arvot ja eettiset periaatteet. Eettisiin periaatteisiin kuuluu, että opettaja sitoutuu työnsä normistoon ja etiikkaan, on vastuullinen ja myös jatkuvasti kehittää työtään ja ammattitaitoaan sekä arvioi omaa toimintaansa. Opettaja on oletusarvoisesti itse vastuussa omasta ammatillisesta kasvustaan ja oppimisesta työelämässä. (OAJ, Arjessa).

Miten opettaja sitten oppii ja kehittyy ammattia harjoittaessaan? Joskus nopea muutos oppimisympäristössä ja yhteiskunnassa merkitsee muutosta ja uuden oppimista pakon edessä. Tämä tapahtui keväällä 2020, jolloin valtakunnallisesti ja maailmanlaajuisesti kouluissa, myös musiikkioppilaitoksissa, siirryttiin etäopetukseen koronapandemian vuoksi. Reeta Kotkamaa (2022) selvitti aineenopettajien kokemuksia itseohjautuvasta työssä oppimisesta etäopetuskontekstissa. Kotkamaa (2022, 63) näkee

oppimisen olevan erottamaton osa opettajuutta. Tutkimus, joka kohdistui aineenopettajien itseohjautuvaan työssäoppimiseen koronapandemian aikaisen etäopetusjakson aikana, vahvisti aikaisempien näkemyksiä siitä, että opettajien työssä oppiminen on pitkälti itseohjautuvaa oppimista.

Aikuiskasvatustieteen näkökulmasta itseohjautuvuuden käsite (self-directedness) viittaa aikuisen luonnolliseen tarpeeseen toimia itseohjautuvasti. (Lemmetty & Collin 2019a, 266 [Lindeman 1926]). Ennakkokäsitys on, että aikuinen on vastuullinen omasta elämästään, toisin sanoen on kykenevä toimimaan itseohjautuvasti ja hallitsee omaa oppimistaan. Nykyisin itseohjautuvuus nähdään kontekstisidonnaisena taitona ja kykynä, jota voi oppia ja se on prosessi, joka etenee toiminnassa. Kaikki aikuiset eivät ole luonnostaan itseohjautuvia ja vastaavasti on lapsia, jotka ovat vahvasti itseohjautuvia. (Merriam 2006, 87; Lemmetty & Collin 2019a, 266).

Aikuisten oppimista ja opettamista määrittävä viitekehys on andragogiikka, joka pyrkii siis erottamaan sen lasten kasvatuksesta eli pedagogiikasta. Malcolm Knowles, andragogian isä (1975) tarkasteli aikuisten oppimista, miten se eroaa lasten oppimisesta. Nähtiin muun muassa, että aikuiset ovat motivoituneita oppimaan kokemusten, tarpeiden ja omien kiinnostusten kautta. Paras oppimisen resurssi on aikuiselle karttunut kokemus. Tämä oletus kohtasi paljon kritiikkiä ja myöhemmin Knowles ei enää asettanut vastakkain pedagogiikkaa ja andragogiikkaa vaan lähestyi niitä jatkumona opettajaohjautuvuudesta kohti opiskelijaohjautuvuutta. Kaikki aikuiset eivät ole valmiiksi itseohjautuvia ja ulkoinen motivaatio voi myös ohjata aikuisen oppimista.

3.3 Reflektointi ammatillisessa kasvussa

Reflektio on yleiskäsite niille kognitiivisille ja affektiivisille toiminnoille, joilla yksilö pyrkii selvittämään kokemuksiaan. Reflektion tavoitteena on luoda, konstruoida uutta tietoa tai uusia näkökulmia. (Wikipedia 2017). Reflektion avulla pyritään Longan (2014, 148) mukaan tiedostamaan ja uudelleen arvioimaan itsestään selvänä pitämiämme olettamuksia, jotka suuntaavat ajattelua, tunteita ja toimintaa. Reflektointitaitojen kehittyminen opiskeluvaiheessa on tärkeää opettajille, jotta omaa työtään voisi kehittää ja myös muuttaa toimintaansa. Tämän merkitys ymmärretään, mutta esimerkiksi luokanopettajankoulutuksen yhteydessä reflektointitaitojen kehittämiseltä puuttuu tuki ja systemaattinen ohjaus. (Jyrkiäinen & Jyrkiäinen 2020, 130–131). Reflektiivinen toiminta nähdään osana ammattitaidon ylläpittoa alalla kuin alalla, myös musiikkikasvattajan ammatillisessa kasvussa. Westerlund & Juntunen

(2013, 7–9) näkevät, että kasvu musiikkikasvattajaksi lähtee liikkeelle omien käsitysten kriittisestä reflektiosta.

Reflektiossa tarkastelet kriittisesti suhteita: mitä aioit tehdä, mitä teit saavuttaaksesi aikomuksesi, ja mitkä olivat toiminnan tulokset. Miten tavoitteet, toiminta ja lopputulos ovat suhteessa toisiinsa? Tuloksekas reflektio johtaa muutoksiin, joko tavoitteissa tai toiminnassa, siten että lopputulos vastaa paremmin tavoitteita. (Sloboda 2011, 13–14). Musiikin asiantuntijuuteen ja ammatillisuuteen liittyy runsaasti jatkuvaa reflektointia, joka kohdistuu joko omaan tai muiden musiikilliseen toimintaan ja sitä arvioidaan oman alan kriteerien valossa tavoitteenaan esimerkiksi parempi tekninen taso, virheiden väheneminen ja parempi tulkinta (Westerlund & Juntunen 2013, 7.) Tällainen käytäntöjen ylläpitämiseen tähtäävä reflektio on Slobodan (2011, 13–14) mukaan ammatillista reflektiota. Se kohdistuu siihen mitä teemme, miten voimme tehdä sen paremmin ja saavuttaa sovitut tavoitteet paremmin.

Reflektiota, joka kohdistuu toiminnan taustalla oleviin käsityksiin, asenteisiin tai vakiintuneisiin käytäntöihin – tavoitteisiin sinänsä – kutsutaan paradigmaattiseksi reflektioksi. Se uudelleen arvioi toiminnan tavoitteita. (Sloboda 2011, 13–14). Paradigmaattisen reflektion avulla voimme kyseenalaistaa ja reagoida muutostarpeeseen. Suomalaisessa musiikkikasvatusjärjestelmässä paradigmaattista reflektiota ovat edellyttäneet mm. oppimiskäsitysten muutokset, jotka näkyvät konkreettisesti opetussuunnitelmateksteissä. Oikeus musiikin oppimiseen on myös ulotettu elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta kaiken ikäisiin lapsista ja nuorista vanhuksiin asti. Samoin on kyseenalaistettu käsitys, jonka mukaan yksilöt voidaan jakaa epämusikaalisiin ja musikaalisiin ja käyttää sitä musiikkialan koulutuksen pohjana. (Westerlund & Juntunen 2013, 7–9).

Asiantuntijuuden kehittyminen edellyttää – tässä tapauksessa vaikkapa laulunopettajan ammatillinen osaaminen – oman toiminnan ja ajattelun jalostamista. Ajattelun kehittämisessä tarvitaan itsearviointin taitoja, jotka ovat metakognitiivisia taitoja. Itsearviointin taitoja opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa systemaattisen palautteen ja sosiaalisen tuen avulla. (Lonka 2014, 39).

Vartiainen (2013) tarkastelee soitonopettajaa oman työnsä reflektioijana. Itsereflektion avulla omaa työtä kehittäessä tulee hänen mukaansa asettaa vuorovaikutustaidot muun ammatillisen osaamisen rinnalle. Vuorovaikutusta on kaikki kommunikaatio: tapa, jolla osaamistaan välittää opetustilanteessa, tavat, joilla on yhteydessä työyhteisöön, kollegoihin, oppilaiden vanhempiin. Arvot, joihin oma työ nojaa, tulevat tiedostamattakin esiin vuorovaikutuksen tavoissa ja vivahteissa. Niiden kirkastaminen ref-

lektion avulla auttaa näkemään mahdollisia vanhentuneita tai sopimattomia, ehkä itsekkäitäkin tavoitteita. Hyvänä ohjenuorana Vartiainen pitää periaatetta, että lopulta soiton laatu ja edistyminen ovat aina toissijaisia verrattuna oppilaan henkiseen hyvinvointiin. (Vartiainen 2013, 183–186).

Opettajankoulutuksessa hyödynnetään muistiinpanoja ja selontekoja oman työn tarkastelun ja kehittämisen työvälineenä. Taustalla vaikuttaa tutkivan opettajan käsite. Akateemisen opettajankoulutuksen perusajatus on tutkimusperusteisuus ja -painotteisuus. Siinä on olennaista opetuksen perustuminen tieteelliseen evidenssiin ja tavoitteena on, että jokainen opettaja on tutkiva opettaja, joka oman työn tutkimisen avulla kehittää omaa käyttöteoriaansa. (Kansanen 2012, 41). Pyrkimyksenä ei ole niinkään tutkimuksen tekeminen tai julkaiseminen, vaan opettajan tutkivan asenteen vahvistaminen ja itseohjautuvan oppimisen välineiden tarjoaminen, joiden varaan voi perustaa ammattitaidon pitkäjänteisen kehittämisen. Vartiainen soveltaa ajatusta musiikin- ja soitonopetuksen opiskeluun ja näkee muistiinpanot ja pyrkimyksen reflektioon yhtä lailla tarpeellisena opettajuuden kehittymisessä musiikin kontekstissa. Työelämässä opintojen jälkeen on hyödyllistä luoda dokumentointikäytäntö oman työn tarkastelua varten. Päiväkirjat, muistiinpanot, selonteot voivat olla kirjallinen aineisto, joka toimii itsereflektion välineenä. (Vartiainen 2013, 199).

Oman työn kriittistä tarkastelua voisi verrata toimintatutkimuksen periaatteeseen. Toimintatutkimusta ohjaa käytännöllinen mielenkiinto siitä, miten asiat voisi tehdä paremmin. Toimintatutkimuksen avulla halutaan löytää tietoa, josta on hyötyä käytänteiden kehittämisessä. (Heikkinen 2018, 215). Vartiainen (2013) ehdottaa itsereflektion mallia, joka rakentuu emansipatorisen toimintatutkimuksen ja narratiivisen tutkimuksen periaatteita yhdistelemällä. Opettaja tarkastelee työskentelyään työvaiheittain: suunnittelu- ja valmisteluvaiheet, toteutusvaihe, yhteenveto ja johtopäätökset. Johtopäätöksistä seuraa kehittämisehdotukset, jotka taas otetaan huomioon seuraavassa suunnitteluvaiheessa. (Vartiainen 2013, 199). Tällainen vaiheiden jatkumo voidaan nähdä toimintasyklinä, itsereflektiivisenä kehänä, jossa suunnitelma, toiminta, havainnointi ja reflektointi johtavat uuteen parannettuun suunnitelmaan edeten spiraalimaisesti aina uutena syklinä. (Heikkinen 2018, 222–224). Vartiainen ehdotuksessa tarkastelu etenee selonteon tapaan, narratiivisesti lähestyen. Yksittäisiä opetustapahtumia kirjataan muistiin, useammasta muistiinpanosta muodostuu selonteko kokonaisesta lukukaudesta. Vaikutelmia muotoillaan muistiinpanoiksi, tulkitaan, jäsennellään, systematisoidaan jollakin asteella. Kirjataan myös emotionaaliset tuntemukset ja vaikutelmat. Näin saadaan intuitiiviset ja spontaanit reaktiot mukaan.

Toisessa vaiheessa niihin otetaan etäisyyttä ajallisesti ja emotionaalisesti. Luokitteleva ja analyttinen tarkastelu voi tarjota työkalun etäisyyden ottamiseen. Tämä vaihe on kriittisempi ja rationaalisempi.

Pyrkimyksenä on päästä hankalia tunteita herättäneiden tilanteiden taustoihin, selvittää perimmäisiä syitä. Tarkastelussa on tärkeää itselleen armollinen ote, sillä tunnollisuus herättää herkästi liialliset syyllisyyden tunteet. Itseään tulee varjella armottomalta itsekritiikiltä. (Vartiainen 2013, 201).

Kolmas vaihe muistiinpanojen työstämisessä on kehittämissuhteet ja niiden soveltaminen käytäntöön. Aineiston työstämisen myötä syntyy kertomuksia ja ne integroituvat osaksi kertojan ja soveltajan (opettajan) identiteettiä. Näin tulkittuna itsereflektio on ammattitaidon ja osaamisen kehittämisen lisäksi myös oman ammatillisen identiteetin kokoamista ja muokkaamista. (Vartiainen 2013, 200–201)

4 LAULUVALMENNUSKURSSIN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron Lauluvalmennuskurssin toteutuksesta Perhonjokilaakson kansalaisopistossa. Ensimmäinen vaihe käsittää 13 opetusviikkoa keväällä 2021. Kerron siinä opetuksen toteutuksesta ja oppilaiden tavoitteista. Oman opetustaitoni haasteista kerron toisessa alaluvussa ja lopuksi onnistumisista ja palautteesta. Koska tämä kurssi alkoi jo kaksi vuotta sitten, kerron myös mitä tapahtui sen jälkeen. Toinen vaihe -luku kuvaa kurssin jatkoa seuraavina lukuvuosina.

4.1 Ensimmäinen vaihe 2021 kevätlukukausi

Suunnittelin kurssin keväällä 2020 ja se sai paikan seuraavan lukukauden kurssiohjelmaan. Syyskuussa 2020 oli tiedossa, että kurssille oli ilmoittautunut riittävä määrä opiskelijoita. Joulukuussa 2020 muotoilin kurssilaisille kirjeen, jossa kerroin tarkemmin opetusjärjestelyistä. Samalla suunnittelin kurssin sisältöä ja menetelmiä yksityiskohtaisemmin. Lähetin kirjeen sähköpostitse tammikuun alussa. (Liite 1) Se toimi samalla muistutuksena kurssin alkamisesta, sillä ilmoittautumisesta oli jo useampi kuukausi aikaa. Vuodenvaihteessa elettiin taas uuden covid-19 aallon aikaa ja rajoituksia oli kansalaisopiston aikuisten ryhmäopetuksen alkamiselle. Instrumenttiopetusta, joka toteutettiin yksilöopetuksena, oli lupa toteuttaa. Sen vuoksi muutin kurssikirjeessä ilmoittamani alkuvaiheen ryhmätunnit yksilötunneiksi. Pidin yhteyttä oppilaisiin sähköpostilla ja WhatsApp-viestein. Sovin jokaiselle yksityisajan (30 min) ensimmäiselle ja toiselle viikolle. Lauluvalmennuskurssi päästiin aloittamaan tammikuun puolen välin tienoilla. Kurssilla aloitti kahdeksan eri-ikäistä naista, iät arviolta 20–70 vuotta.

4.1.1 Oppilaiden toiveet ja tavoitteet

Ensimmäisellä tapaamisella oppilaat täyttivät Laulajan sivu -nimisen lomakkeen, jonka tarkoitus oli selvittää oppilaan musiikillista taustaa sekä toiveita ja tavoitteita kurssilta. Keskustelimme niistä henkilökohtaisessa tapaamisessa ja kirjasin tavoitteita ylös. En kerännyt kyselylomakkeita itselleni, vaan pyysin oppilaita pitämään ne itseään varten mahdollista lopputilanteen itsearviointia varten.

Yleispiirteet oppilaiden lähtötilanteesta olivat yllättävänkin samankaltaisia. Jokainen opiskelija harrasti tai oli harrastanut musiikkia pidempään. Osa lauloi kuorossa tai lauluryhmässä, joku oli esiintynyt soolotehtävissä esimerkiksi sukulaisen tai ystävän perhejuhliissa tms. Yli puolet oppilaista harrasti tai oli

harrastanut pianon tai kitaransoittoa opiskellen sitä kansalaisopistossa. Kukaan ei oppilaista ei ollut ummikko musiikin suhteen kuten olin etukäteen arvellutkin. Kolmella oppilaalla oli kokemusta laulutunneista. Joku oli osallistunut usean vuoden ajan laulunopetukseen oletettavasti vapaalla kentällä. Formaalia musiikkikoulutusta ei ollut kellään.

Oppilaiden tavoitteissa oli muun muassa laulutekniikan vahvistaminen, jotta pystyy jatkamaan kuorolaulua ikääntymisestä huolimatta. Oli kokemuksia, että ääni ei enää kestä koko kuoroharjoitusten ajan. Haluttiin kehittyä kuorolaulajina. Usealla oli tavoitteenaan äänialan laajentaminen – ”ettei ääni mene jumiin korkeissa äänissä, ettei kurista kurkkua”. Myös äänen eri rekisterit haluttiin käyttöön, rekisterinvaihto sujuvaksi niin, ettei kuulu mitään eroa. Myös rohkeuden lisääminen ja esiintymisjännityksen lievittäminen oli oppilaiden henkilökohtaisissa tavoitteissa. Unelmoitiin esimerkiksi oman läheisen tärkeässä juhlassa esiintymisestä: että pystyisi siihen, osaisi laulun, eikä jännittäisi liikaa. Tai että uskaltaisi esiintyä jossain haaveilemastaan tilaisuudessa, johon ei ole uskonut vielä pystyvänsä. Oppilaat osasivat yksilöidä tavoitteitaan melko selkeästi. Ne liittyivät laulutekniikan kehittämiseen, ja konkreettisiin käytännöllisiin seikkoihin, joihin voisi lauluvalmennuksessa saada ohjausta ja apua. Esiin nousi myös toive saada laulaa lauluyhtyeessä stemmoissa.

4.1.2 Oppilaiden palaute ja onnistumiset

Koronatoimien vaikutuksesta kevät oli erilainen kuin ajattelin ennalta. Pitäydyimme yksilötunneissa ja paritunneissa. Muodostui vakipareja, joille pidin joka viikko opetuksen pareittain yhteensä noin 45 min. Viimeisen kerran yhteistapaaminenkin jäi välistä käytännön syistä. Paine ryhmätilanteiden välttämiseen oli koko ajan suuri ja vaikka meitä ei ollutkaan kahdeksaa enempää, ei tilanne vielä kannustanut vaikkapa loppukonsertin pitämiseen. Kurssi oli sen verran lyhytkestoinen, ettei minullekaan vielä ehtinyt muodostua käsitystä laulajien koko potentiaalista. Ryhmän tukea ja vertaisarviointia oli paljon vähemmän kuin suunnittelin.

Onnistumisen tunteita sain oppilaiden välittömästi palautteesta tunnin aikana. Voittopuolisesti tunneilla oli myönteinen ilmapiiri, oppilaat olivat välittömiä ja vilpittömiä. Vuorovaikutus oli sujuvaa. Pyrin keskustelemaan ohjaustyyliin. Aluksi tein sen tyypillisen liikkeen, että olin liian perusteellinen ja pitkäsanainen harjoituksissani, mutta opin vähitellen tiivistämään sanottavaani kokemuksen karttuessa. Onnistumisista on mainittava lähes jokaisen oppilaan kanssa koetut hämmästyksen hetket, kun oppilas

pystyy omaksi yllätyksekseen tuottamaan vaivattomasti korkeita ääniä, aluksi joidenkin ääniharjoitusten avulla, myöhemmin kappaleissa. Oppilaan äänialan laajentuminen ylöspäin on poikkeuksetta ollut tuloksena lauluvalmennuskurssillani.

Sain kokeilla omia pedagogisia ideoitani ja sain runsaasti lisää kokemusta erilaisten lauluoppilaiden opettamisesta. Alkuvaiheen jännityksen ja epävarmuuden jälkeen itseluottamukseni kasvoi. Aloin löytää sopivia menetelmiä ja keinovalikoimaa erityyppisiin äänenkäytön pulmakohtiin ja koin, että yksityiskohtien lisäksi oman käyttöteorian linjat alkoivat hahmottua. Tunsin suurta iloa kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tilanteissa, jolloin saatoin antaa osaamiseni oppilaiden käyttöön, toisaalta vilpittömästi tunnustaen myös osaamattomuuteni alueet. Minulle selvisi hyvin konkreettisesti omat oppimistarpeeni ja pyrin hankkimaan tietoa ja ottamaan selvää asioista.

4.1.3 Kiusalliset tunteet: en hallitse tätä – itsekritiikkiä

Ensimmäinen suunnitelmani aloittaa kurssi ryhmätunnilla, jossa teettäisin yhteisesti alkulämmittelyjä, hengitysharjoituksia ja muita kaikille sopiviksi arvioimiani ääniharjoituksia, ei toteutunut covid-19 rajoitusten vuoksi. Totesin työpäiväkirjassani, että se olikin hyvä. Oli paljon levollisempaa oppilaiden kannalta tavata ja tutustua ensin rauhassa opettajan kanssa, kun ei tarvinnut jännittää kanssalaulajaa. Minulla oli aikaa oppilaalle ja ehdin kuunnella häntä ja pohtia, miten hänen kanssaan aloitan yksilöllisesti. Ensimmäisten viikkojen laulutunnit toteutuivat siis ihan perinteisellä tyyllillä yksilöopetuksena. Jaoin viikoittain oppilaille varauskalenterin, johon he varasivat oman aikansa. Se vaihteli henkilömäärän mukaan 20–40 min kerta. Jos oli tiedossa oppilaan poissaolo, illan ajat jakautuivat läsnä olevien kesken.

Opetukseni perustui pitkälti tapaan, jolla minua oli opetettu. Oli oppilaita, joiden kappaletoiveet olivat minulle tutumpia, kuten hengelliset laulut ja heidän ohjaamisessaan koin olevani vahvoilla. Klassinen laulutekniikka, jota olin viime vuodet hionut, soveltui sen tyyppisten laulujen esittämiseen. Saatoin hyödyntää ääniharjoituksia, joita olin oppinut omalta laulunopettajaltani tai muilta seuraamiltani ammattilaisilta. Usein juuri nämä oppilaat olivat niitä, jotka lauloivat myös kuorossa. Tunsin, että osasin ohjata näitä oppilaita.

Oppilaat, joiden ohjelmistossa oli suomalaisten naisartistien kappaleita rytmimusiikin puolelta, puhumattakaan englanninkielisestä popista, rockista, millä nimellä niitä kutsutaankaan, saivat minut havait-

semaan kiusallisesti osaamiseni puutteet. Olin kyllä tiennyt tämän, mutta kuvitellut, että jotenkin pystyn näitäkin oppilaita ohjaamaan, mutta ei se ollut ihan niin. Itsekritiikkini oli rankkaa, vaikka tein alusta alkaen selväksi, etten ole sen lajin asiantuntija. Tunnistin valtavaa oppimistarvetta, mutta minulla ei ollut riittävää aikaresurssia eikä ohjausta sillä hetkellä. Koetin hieman opiskella tyyliä ja seuloin netistä rytmipuolen opetusvideoita, ja löysinkin muutamia oikein hyviä. Tajusin, että en esimerkiksi ymmärrä käytännössä, mitä on belttaus, twang tai mixed voice. Olin niistä kuullut, mutta en osannut tuottaa tai näyttää oppilaille. Yritin hieman kokeilla itse videoiden opastuksella. Joitakin uskalsin testata oppilaan kanssa. Olin silti täysin mukavuus- ja ydinosaamisalueeni ulkopuolella.

Näiden rytmipuolen lauluohjelmiston kanssa kävi myös niin, että omat säestystaitoni loppuivat. Minulla ei ollut aikaa harjoitella säestyksiä ja olenhan aika parkkiintunut klassisen tyylin pianisti, jonka on vaikea saada komppia svengaamaan takapotkuille tai imitoimaan riffejä. Kaiken kukkuraksi ”kanttorin on vaikea päästä karvoistaan”, kun säestystyylini on sopeutunut seurakuntaveisuun kannatteluun. Ymmärsin kyllä, että se säestäminen ei ole keskeistä, mutta sillä voi auttaa laulajaa. Koetin ratkaisuksi tähän säestysasiaan käyttää maksullista karaokesovellusta. Aluksi olin innoissani siitä, mutta äänentoistotekniikan ollessa hentoa, kun ei ollut vahvistimia ja mikrofoneja, ei sekään palvelut asiaa.

Tein kevään kurssin aikana näiden rytmilaulujen kanssa sen, minkä pystyin. Perustekniikassa on klassisen tyylin kanssa myös samaa, uskoin, ja keskityin tällaisten oppilaiden kanssa enemmän ääniharjoituksiin, joka ei luultavasti vastannut oppilaan toiveita kurssin sisällöstä. Keväällä keskeytti yksi oppilas ja oletan sen johtuneen osittain tästä syystä.

Tässä kohtaa opintojani (neljäs vuosi) omat lauluinnostukseni kohdistuivat klassisen laulun päättönäytteen valmisteluun. Minulla ei riittänyt aikaa syvällisemmin lähteä paneutumaan eri tyylin laulutekniikkaan. Selkeästi tuli ilmi, ettei olisi ollut pahitteeksi, jos kevyen musiikin tai rytmilaulun opetusta olisi saanut opintojen aikana. Omalla kohdallani on ollut selvää, etten ole pyrkimässä laulajan uralle enkä myöskään aktiivisesti ole hakeutumassa klassisen laulun opettajan virkaan, koska tutkintoni tähtää musiikin ohjaajan monipuoliseen työnkuvaan. Työelämä näyttää tällä hetkellä avautuvan tavallisen kansan parissa tapahtuvaan opettamiseen kansalaisopistossa, niinpä klassinen lauluohjelmisto ja laulutekniikan asiantuntijuus ei täysin kohtaa opiskelijoiden toiveita.

Kun aikaa on kulunut ja kokemusta karttunut, jotakin olen itsekseni oppinutkin. Olen pyrkinyt olemaan armollinen itselleni ja toteamaan tyynesti, ettei kaikkea tarvitse osata. Pyrin olemaan rehellinen

oppilailleni: sanon, kun en osaa tätä tyyliä. Jatkan kuitenkin, että voin auttaa sinua tässä tai tässä asiassa, jos tunnistan selkeän lauluteknisen asian, johon minulla on jokin keino edistää sitä.

4.2 Lauluvalmennuskurssi jatkuu

Ensimmäisen kurssikevään jälkeen toiminta sai jatkoa. Saamani palaute on ollut hyvää ja kurssille tuntuu olevan tarvetta. Olen löytämässä oman lokeroni opiston kurssien tarjonnassa ja muokkaan kurssia edelleen tarpeen ja osaamiseni mukaan. Oppilaita on ilmoittautunut riittävästi syksyisin ja olen määritellyt maksimimääräksi 10 opiskelijaa. Näin ollen täydellä määrällä oppilaskohtainen aika on hieman lyhyempi, mutta mahdollisten keskeytysten varalta ryhmä säilyy silti riittävän suurena (vähintään seitsemän) jatkuakseen. Kolmen lukuvuoden aikana on kurssilla ollut 15 eri henkilöä.

Syksyllä 2021 aloitti kahdeksan henkilöä ja he jatkoivat kevään 2022 loppuun. Heistä viisi oli mukana myös aloituskurssilla keväällä 2021. Syksyllä 2022 aloitti 10 henkilöä, joista neljä oli mukana myös ensimmäisellä jaksolla. Kaksi keskeytti kurssin työ- tai opiskelukiireiden vuoksi. Keväällä 2023 kurssilla jatkoi kahdeksan opiskelijaa.

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten musiikkipedagogikoulutuksen aikana kartuttamani tiedot ja taidot vastasivat työn vaatimuksia kansalaisopiston toimintaympäristössä. Lauluvalmennuskurssi tai ”opintopiiri” on kansalaisopistoon suunnittelemani laulunopetusmuoto, jossa saatoinkin koettele koulutuksessa saadut opit ja kohdata käytännön työn vaatimukset. Projektin ensimmäinen vaihe ja alkuperäisen suunnitelman mukainen tarkastelujakso toteutui kevätlukukaudella 2021. Sitten opintopiirin toiminta vakiintui ja olen saanut jatkaa opetusta myös kahden seuraavan lukukauden aikana. Ammatillinen osaamiseni kurssin suunnitteluvaiheessa vuonna 2020 on eri tasolla kuin nyt tätä kirjoittaessani keväällä 2023. Millaista työssä oppimista on tapahtunut tänä aikana?

Projektin aikana tarkastelin ja pohdin toimintaani ja tein opetukseen liittyviä ratkaisuja sekä tiedostaen että tiedostamatta. Toiminta oli suunniteltua, mutta tilanne- ja oppilaskohtaisesti suunnitelmia oli usein muokattava. Toimintatutkimuksen keskeinen piirre on reflektiivinen ajattelu. Reflektoidessaan ihminen tutkii omaa ajatteluaan, katsoo omaa toimintaansa ja ajatteluaan uudesta näkökulmasta kuin etäältä ja pyrkii ymmärtämään sitä. ”Toimintatutkimusta hahmotellaan itsereflektiivisenä kehänä, jossa toiminta, sen havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat toisiaan.” (Heikkinen 2018, 222).

Lauluvalmennuskurssi on minulle todellinen työelämän kokemus – työllistyminen laulunopettajana muutaman viikkotunnin verran – ja tärkeä kehittämistyö. Opinnäytteen kohteeksi valitseminen oli tietoinen pyrkimys auttaa itseäni kehittymään opettajana. Oman opettajuuden asettaminen tarkastelun ja arvioinnin kohteeksi on jollain tapaa vaivalloinen ja jopa kivulias tie, koska jatkuva itsereflektio on myös kuluttavaa. On hyväksyttävä keskeneräisyyden tunteet ja se, että opettajana ei ole koskaan täysin valmis. Huhtinen-Hildén (2013, 164–166) kuvaa musiikin opettamisessa tarvittavaa ammattitaitoa ja ammatti-identiteettiä amebamaisiksi prosesseiksi. Nämä muovautuvat jatkuvasti uusien kokemusten, vuorovaikutuksen ja ajattelun kautta. Musiikin opettamisen hän näkee prosessina, jonka keskiössä on opettajan pedagoginen sensitiivisyys. Tutkijan mukaan sensitiivisyys voidaan ymmärtää myös tietynlaisena nöyryytenä ”opetustilanteen kompleksisuuden edessä”. Tällainen asenne johtaa hänen mukaansa väistämättä ammatillisen kehittymisen tielle.

Ammatillisen kasvun ohella tässä vaiheessa keskeistä on ollut tutustuminen kansalaisopistoon työnantajana ja opetustoiminnan ympäristönä. Koiviston (2021,3) tavoin huomasin, että musiikinohjaajan

koulutus klassisen laulun suuntautumisvaihtoehdolla ei ihan kohtaa käytännön työn tarpeita kansalaisopistossa. Toki tiesin odottaa, että klassinen laulutekniikka ei ole suosikkivalinta oppilaiden keskuudessa ja tässä kohtaa olin varautunutkin siihen, että minun tulee opiskella lisää eri äänen käytön tavoista.

Todellinen tilanne oli vielä polarisoituneempi. Lauluvalmennuskurssin ensimmäisen vaiheen opiskelijoista kolme oli sellaisia, joiden kanssa pystyin suoraan hyödyntämään itselleni tuttua klassisen laulutekniikan menetelmiä ja ohjelmistoa, johon sellainen laulutekniikka soveltuu. Loput viisi oppilasta olivat laulutoiveineen itselleni oudolla alueella. Ennakkoon tiedostamani taitojeni puutteellisuus paljastui tässä kohdin enkä pystynyt osaamisvajetta siinä hetkessä paikkaamaan. Näin ollen koulutuksessa hankkimani osaaminen instrumenttitaidoissa ei vastannut työn asettamia vaatimuksia tässä kansalaisopiston opetusryhmässä. Olisin toki voinut suunnata kurssin pelkästään klassisen laulun opiskeluun, mutta en halunnut, koska arvelin sen rajaavan opiskelijoiden määrää. Toisaalta pystyin soveltamaan ja hyödyntämään muita osaamisalueitani opetuksessa, eikä kesken lopettaneita ollut kuin yksi. Koiviston (2021, 38) tapaan ehdotan yhteistyön lisäämistä musiikkipedagogien koulutusta antavien tahojen ja kansalaisopistojen kanssa. Erityisesti musiikinohjaajiksi opiskelevien – tässä tapauksessa erityisesti laulunopiskelijoiden – tulisi opintojen aikana saada tarpeeksi opetusta erilaisista laulutekniikoista ja musiikin tyyleistä. Kansalaisopistoon oppimisympäristönä olisi muutenkin hyvä kohdistaa mielenkiintoa, onhan se oppilasmäärältään ylivoimaisesti suurin oppilaitosmuoto.

Miten onnistuin opetuksen suunnittelussa? Opintojen aikana opetuksen suunnittelussa keskityttiin enemmän yksittäisten tuntien suunnitteluun. Oppiminen ja opetussuunnitelmat opintokokonaisuudessa käytiin läpi alan opetussuunnitelmat. Tavoitteena on oppia käyttämään niitä opetuksen suunnittelun ja toteutuksen lähtökohtana. Lauluvalmennuskurssin suunnittelu oli sekoitus omien ideoiden kokeilua ja oppilaiden toiveiden kuuntelua. Sisällön muotoilu ei onnistunut kovin hyvin ennen kurssin alkua, koska kohderyhmästä oli vain arvaus. Suunnittelua tapahtui ennen kurssia, mutta myös koko kurssin toteutuksen ajan. Vaikeinta oli sopeuttaa tavoitteet ja käytettävissä oleva resurssi – tässä tapauksessa kurssin pituus ja henkilökohtaiseen ohjaukseen käytettävissä oleva aika – siten, että osaamistavoitteet ovat oppilaan saavutettavissa (Alaniska & Valanne, 12.) Asettamani yleiset väljät tavoitteet mahdollistivat kokemuksen, että ne enimmäkseen saavutettiin. Vaikka useimmat ryhmätilanteiksi suunnittelemani tunnit typistyivät paritunneiksi covid -19 rajoitteiden vuoksi, onnistuin mielestäni luomaan ryhmähenkeä oppilaiden välille. Oppilaat tottuivat laulamaan ainakin toisen opiskelijan kuullen. Keski-tyimme myös ihan perusasioihin ja hengitykseen liittyviä harjoitteita opittiin tekemään ja saamaan niistä hyötyä laulamiseen.

Reflektointiin viitattiin opintojen aikana usein. Kehotettiin tekemään havaintoja, kiinnittämään huomiota, keskittymään. Yhtä usein oli opiskelijana tunne, että pystyn keskittymään vain yhteen asiaan kerrallaan, miten ihmeessä pystyn arvioimaan kokonaisuuksia. Omaksuttavien asioiden runsaus opiskeluvaiheessa saa pään pyörälle ja oman muusikkouden kehittäminen, instrumenttitaitojen hiominen vie pääosan muistikapasiteetista. Sen vuoksi oli onni, että ainakin minua muistutettiin muistiinpanojen tekemisestä, sillä ammattiopintojeni alussa laulunopettajani kehotti minua pitämään päiväkirjaa laulutunneista. Otin tavaksi tehdä muistiinpanoja siitä, mitä harjoitteita laulutunneilla tehtiin ja miltä ne tuntuivat. Laulamiseen ja tekniikkaan liittyvät asiat tuntuivat aluksi kovin abstrakteilta. Kirjasin ylös asioita, joita en vielä ymmärtänyt. Jälkeenpäin teksteihin palaaminen auttoi muistamaan aiempia kehitysvaiheita ja jotkut asiat ymmärsin vasta myöhemmin. Kirjoitin muistiinpanoja oranssiin, paksukantiseen vihkooni laulutuntien jälkeen, muiden opetusta seuratessa ja luennoilla periaatteella: kun asia tuntuu merkitykselliseltä, kirjoita se ylös, liity se sitten mihin tahansa! Tämän nykyisen kirjoitustyön parissa olen palannut näihin muutaman vuoden takaisiin muistiinpanoihin ja löytänyt muutaman helmen, jotka varmasti olisivat unohtuneet ilman kirjoittamista. ”Anna itsellesi aikaa – älä vaadi tuloksia heti.” Näin kirjoitan muistiinpanoissani, kun kamppailin vielä kehitysvaiheessa olevien osa-alueiden kanssa oman ääneni kanssa.

Reflektointitaitojen tai -käytäntöjen konkreettisia malleja en saanut opiskeluaikana. Reflektointi oli normi, mutta jotenkin epämääräinen. Lauluvalmennusprosessin aikana reflektoin, mutta se oli satunnaista, eikä kovin järjestelmällistä. Arvelen, että selkeä suunnitelma reflektoinnin toteutuksesta olisi auttanut minua tekemään paremmin sen mikä oli mahdollista.

Ymmärrän omaa työtäni nyt arvioidessani, että reflektoinnissa ja oman ajattelun näkyväksi tekemisessä on ainakin minulle vaikeaa se, että puuttuu rutiinit tai rakenteet reflektioon. Esimerkiksi työnantajan intressi opettajan päiväkirjan pitämiseen on se, että työ on tullut tehdyksi: tunnit pidettyä ja oppilas on ollut paikalla. Siinä ei ole varsinaisesti sijaa omille muistiinpanoille. Usein opetustyötä vaivaa kiire. Tuntiopettajana vaihdat opetuspistettä kenties useastikin työpäivänkin aikana. Opetustuntien pitoon soveltuva optimaalinen aikaikkuna on kapea – tuntien väliin ei jää väljyyttä, jolloin ehtisi tehdä paljoakaan muistiinpanoja. Aika menee konkreettisiin opetustilojen järjestelyihin, sillä kansalaisopiston tilat ovat musiikinopetuksen suhteen koulujen luokkatiloja, joita voi käyttää sitten, kun koulun opetus on päättynyt. Opetusrupeaman jälkeen kotiin päästyäsi olet niin väsynyt, että muistiinpanojen tekeminen helposti jää tuoreeltaan. Näin ainakin minulle kävi. Seuraavana päivänä valmistautuessa sen päivän opetukseen, oli usein mahdollista kirjata edellisen päivän asioita, mutta aina ei niin käynyt. Yh-

den pätevän rutiinin olen silti toteuttanut: kirjaan kaikki muistiinpanot samalle alustalle omiin muistikirjoihinsa. (OneNote) Se ainakin helpottaa tietojen löytämistä ja selaamista. Vartiaisen (2023) ehdottama malli oman työn dokumentoinnista ja reflektiosta on mielestäni hyvinkin toteuttamiskelpoinen. Siitä voin saada rakenteen oman työn reflektointiin.

Kirsi Koiviston tutkimus (2021) toi esiin kansalaisopiston tuntiopettajien työssään kokeman yksinäisyyden, vertaistuen puutteen ja pedagogisten taitojen parantamisen tarpeen. Myös tuntiopettajien kokemaa aliarvostusta nousi esiin tutkimuksessa. Omat kokemukseni olivat samansuuntaisia kansalaisopiston tuntiopettajana: koin yksinäisyyttä ja yhteyden puutetta kollegoihin. Opetustunnit sijoituivat hajallaan ympäri lähikuntien kouluja ja ihmiskontaktit olivat oppilaskohtaamisia. Kaipasin yhteisöllisyyttä ja mahdollisuutta saada palautetta työstään.

Verkostoituminen ja yhteydenpito oman alan ammattilaisiin onnistuu kyllä, pitää vain löytää sopiva kanava siihen. Työntekijäkokouksia järjestetään harvakseltaan, mutta epävirallista yhteydenpitoa opettajien kesken tapahtuu esimerkiksi WhatsAppissa. Vaikka kansalaisopisto näyttäytyy melko löyhänä työntekijäorganisaationa, voi siihenkin liittää työhyvinvointia lisäävät ihanteet esimies- ja alaistaidoista. Suonsivun (2014, 46) mukaan alaitaidot tarkoittavat halua ja kykyä toimia työyhteisössään rakentavalla tavalla, esimiestä ja työtovereita tukien ja perustehtävän suuntaisesti. Mainitaanpa myös yhteistyö työtovereiden ja esimiesten kanssa, mielipiteen ilmaiseminen asioiden viemiseksi eteenpäin sekä aktiivinen osallistuminen työpaikan kehittämistyöhön.

Yhteenvetona vastauksena, mitä opettajan työssä kansalaisopistossa opin tämän vaiheen aikana: Koulutuksessa hankkimani ammattiosaaminen ja aikaisempi työkokemus vastasi kohtuullisen hyvin työn asettamiin vaatimuksiin kansalaisopistossa. Suuret linjat minulla oli hallussa, ja osaamisvajetta pystyin täydentämään itseopiskellen. Keskeneneräisyyden tunne on läsnä alati, mutta se ajaa myös kehittämään itseään. Entistä selvemmin piirtyi kuva (kansalaisopiston) musiikin tuntiopettajan työstä autonomisena, itseohjautuvuutta ja itsensä johtamisen taitoa edellyttävänä, yrittäjämäisenä työnä, jossa parasta on vuorovaikutus oppilaiden kanssa ja uuden oppimisen ilo. Työ on yksinäistä ja oman aktiivisuuden merkitys verkostoitumisessa muiden kansalaisopiston työntekijöiden kesken onkin tärkeä.

LÄHTEET

- Ahonen, E. 2018. *Miten ja mitä opettaja oppii? Aktiivinen oppiminen opettajan pedagogisen ajattelun osana ja rakentajana*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 25. Helsinki: Yliopistopaino Unigrafia. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/231099>. Viitattu 15.5.2023.
- Ajan hermolla*. Näkökulmia Perhonjokilaakson 50-vuotiseen historiaan. Koonnut Vuokko Lahti. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://ajanhermolla.fi/>
- Alaniska, H. & Valanne, M. *Lisää laatua koulutukseen. Opas järjestön kouluttajille*. Opintokeskus Siviis. Saatavissa: <https://www.ok-sivis.fi/media/koulutuksen-laatu/laatuopas.pdf>. Viitattu 9.5.2023.
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 14.12.1998/986. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986#a986-1998>
- Centria ammattikorkeakoulu 2023. Centrian oppinäytetyö- ja kirjoitusohjeet 2022. Saatavissa: <https://libguides.centria.fi/c.php?g=691790&p=4956685>. Viitattu 18.5.2023.
- Heikkinen, H.L.T. 2018. *Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat*. Valli, R. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 5., uudistettu painos. 215–230.
- Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., & Viitasalo-Korolainen, E. 2013. *Musiikkipedagogin käsikirja — Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa*. Helsinki: OPH
- Juntunen, M-L., Nikkanen, H.M. & Westerlund, H. (toim.). 2013. *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*.
- Jyrkiäinen, P. & Jyrkiäinen, A. 2020. *Reflektiivinen itsearviointi positiivisen kasvun voimavarana opetusharjoittelussa*. Teoksessa Arvioinnin ulottuvuudet, toim. Kankkunen, O-T. Tampereen yliopiston normaalikoulun julkaisu. Saatavissa: <https://www.tuni.fi/norssi/julkaisut/arvioinnin-ulottuvuudet/arvioinnin-ulottuvuudet.pdf>. viitattu
- Jyväskylän yliopisto. 2021. Fenomenologinen tutkimus. Koppa. Jyö:n oppimateriaalit. Saatavissa: [Fenomenologinen tutkimus — Jyväskylän yliopiston Koppa \(jyu.fi\)](https://fenomenologinen.tutkimus-jyvu.fi/). Viitattu 21.5.2023.
- Kallio, T. 2021. *Konemuusikon informaali oppiminen. Musiikkiteknologia nuorten omaehtoisena harjastuksena*. Kasvatustieteen Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/76158>. Viitattu 9.5.2023.
- Kansalaisopistojen liitto KoL. *Kansalaisopistotoiminnan historia*. Saatavissa: <https://kansalaisopistot.fi/kansalaisopistot-pahkinankuoressa/>. Viitattu 9.5.2023.
- Kansalaisopistojen liitto KoL. *Kansalaisopistot pähkinänkuoressa*. Saatavissa: <https://kansalaisopistot.fi/kansalaisopistot-pahkinankuoressa/>. Viitattu 9.5.2023.

- Kansanen, P. 2012. Mikä tekee opettajankoulutuksesta akateemisen? *Kasvatus & Aika* 6(2), 37–51. Saatavissa: <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68322>. Viitattu 16.5.2023.
- Kotkamaa, R. (2022). Itseohjautuva opettaja? Aineenopettajien kokemuksia itseohjautuvasta työssä oppimisesta etäopetuskontekstissa. Aikuiskasvatustieteen Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Kova, S. & Soila, S. 2012. *Kansalaisopistopedagogiikan käsikirja*. 2012. Oulun Yliopisto. Täydentävien opintojen keskus. EDE – opetuksen ja osaamisen kehittäminen. Pedagoginen mentorointi. Saatavissa: <https://drive.google.com/file/d/1BXIXQq8zbEwVPQ4aGWNOX6bb5XsM1-Lp/view>.
- Laki vapaasta sivistystyöstä. 21.8.1998/632. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980632>. Viitattu 9.5.2023.
- Lemmetty, S. & Collin, K. 2019a. *Itseohjautuvuus työssä ja oppimisessa*. Teoksessa K. Collin & S. Lemmetty (toim.) Siedätystä johtamisallergiaan! Vastuullinen johtajuus itseohjautuvuuden ja luovuuden tukena työelämässä. Keuruu: Edita Publishing Oy, 264–283.
- Lemmetty, S. & Collin, K. 2019b. *Johdanto*. Teoksessa K. Collin & S. Lemmetty (toim.) Siedätystä johtamisallergiaan! Vastuullinen johtajuus itseohjautuvuuden ja luovuuden tukena työelämässä. Keuruu: Edita Publishing Oy, 16–20
- Lemmetty, S. & Collin, K. 2022. (toim.) Jatkuva oppiminen ja aikuispedagogiikka työssä. Jyväskylän yliopisto: SoPhi. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/84074/SoPhi_150%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y . Viitattu 9.5.2023.
- Lemmetty, S. & Collin, K. 2022. *Johdanto. Jatkuva oppiminen ja työelämä (aikuis)kasvatustieteellisessä viitekehyksessä*. Teoksessa Lemmetty, S. & Collin, K. 2022. (toim.) Jatkuva oppiminen ja aikuispedagogiikka työssä. Jyväskylän yliopisto: SoPhi, 7–20.
- Lonka, K. 2014. *Oivaltava oppiminen*. 2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Onnistu Opiston Opettajana*. Jokihelmen Opisto. 2014. Oulu: Ewerko. Saatavissa. https://www.jokihelmenopisto.fi/files/OnnistuOpistonOpettajana_WEB.pdf. Viitattu 9.5.2023.
- Opetushallitus. 2017. *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: OPH. Luettavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taideen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1.pdf. Viitattu 10.5.2023.
- Peltonen, S. 2019. Opettajan työn ydin on ymmärtää oppilasta ja oppimista. Uutinen 28.5.2019. Helsingin Yliopisto. Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus/opettajan-tyon-ydin-ymmartaa-oppilasta-ja-oppimista>. Viitattu 18.5.2023.
- Pätäri, J., Teräsahde, S., Harju, A., Manninen, J. & Heikkinen, A. 2019 *Vapaa sivistystyö eilen, tänään ja huomenna. Vapaan sivistystyön rooli, asema ja merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä*. Grano: Vapaa sivistystyö ry.

Sloboda, J. 2011. Challenges facing the contemporary conservatoire: a psychologist's perspective. *ISM Music Journal*. 13–15.

Suonsivu, K. 2014. *Työhyvinvointi osana henkilöstöjohtamista*. EU: UNIpress. 2. painos.

Tapani, A. & Jussila, A. 2020. *Ohjaus on opettajan työtä – työ moninaistuu ja monimuotoistuu*. TAMK julkaisut. Verkkosivu. Saatavissa: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/pedagogiset-ratkaisut/ohjaus-on-opettajan-tyota-tyo-moninaistuu-ja-monimuotoistuu/>. Viitattu 10.5.2023.

Tilastokeskus.2023. Formaali koulutus. Saatavissa: https://www.stat.fi/meta/kas/form_koulutus.html. Viitattu 18.5.2023.

Vartiainen, O. 2013. *Soitonopettaja työnsä reflektijana. Kuinka harmonisoida opetusta ohjaavat periaatteet ja käytännöt*. Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. (toim.) Juntunen, M-L, Nikkanen, Hanna M. & Westerlund, H. Juva: PS-kustannus. 183–203.

Vetelin kunta. 2021. *Toimintakertomus ja tilinpäätös*. 18.3.2021. Perhönjokilaakson kansalaisopiston johtokunta § 5. Saatavissa: <http://dynastyweb.kase.fi/veteli/kokous/20211631-5.PDF>. Viitattu 9.5.2023.

Vilka, H. 2020. *Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas*. Keuruu: PS-kustannus.

Virtanen, V., Postareff, L. & Hailikari, T. 2015. *Millainen arviointi tukee elinikäistä oppimista? Yliopistopedagogiikka*. Vol.22. Nro 1. Saatavissa: <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2015/03/27/mil-lainen-arviointi-tukee-elinikaista-oppimista/>. Viitattu 9.5.2023.

Väkevä, L. 2013. *Informaali oppiminen, musiikin opetus ja populaarimusiikin pedagogiikka*. Teoksessa Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. Toim. Juntunen, M-L, Nikkanen, Hanna M. & Westerlund, H. Juva: PS-kustannus. 93–104.

Westerlund, H. & Juntunen, M-L. 2013. *Johdanto*. Juntunen, M-L., Nikkanen, H.M. & Westerlund, H. (toim.). *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. 7–17. Juva: PS-kustannus.

LIITTEET

LIITE 1

Kurssikirje tammikuu 2021

Tervetuloa kurssille! - Uudenvuoden tervehdys laulunopettajaltasi

Kansalaisopiston Lauluvalmennuskurssin aloituspäivä **torstai 14.1.2021** lähestyy. Odotan sitä innolla ja pienellä positiivisella jännityksellä. Tässä lyhyesti kurssin toteutukseen liittyviä asioita.

Opetustilat

Opetustilat ovat ennakkotiedoista poiketen xxxxxx koululla. Siellä käytössämme on liikuntasali ja luokkatila sekä säästyssoittimena digipianot.

Turvallisuus

Suunnitellun kurssin toteutukselle ei ainakaan toistaiseksi ole estettä yleisten ohjeiden perusteella. Kansalaisopisto pyrki kuluneen syksyn ajan hoitamaan musiikin kurssit hygieniasuosituksia noudattaen lähiopetuksena ja siihen pyrimme nytkin. Alkavalla laulukurssilla uskon, että pystymme isossa tilassa (liikuntasali) pitämään riittävästi väliä toisiimme ja ilmaa on paljon.

Maskin käyttö laulunopetuksessa on erityisen rajoitettavaa, koska on tärkeää nähdä kasvot, leuan, huulten, kielen asennot yms. mutta voit itse päättää miten toimit maskin suhteen. Opettajana joudun ainakin mallia näyttäessäni olemaan maskitta.

Opetusmuoto

Opetusaikaa eli tuntiresurssia on käytössäni 4*45min viikossa. Kurssin 13 opetuskertaa pidetään huhtikuun loppuun mennessä. Kuten kurssin esittelyssä mainitsin, opetusaika jakautuu ryhmä-, pari- ja yksilöopetukseen. Teitä oppilaita on nyt 8, maksimi 10. Ryhmätilanteissa meitä on **enintään 5 + 1** kerrallaan, **enimmäkseen tapaamme paritunneilla.**

Kurssi on ainakin omalla kohdallani pilotti ja tietääkseni myös kansalaisopistollamme. Ryhmä- ja yksilöopetuksen yhdistelyllä pyrin optimaaliseen opetusajan hyödyntämiseen ja monimuotoiseen opiskeluun. Se vastaavasti vaatii jonkin verran enemmän suunnittelua ja järjestelyä opettajalta ja opiskelijoilta, mutta uskon sen olevan myös antoisampi meille kaikille!

Aloituskerta torstaina 14.1.

Ryhmätunti (suositus enintään 5 henkeä/ryhmä). Niille on kaksi aikaa.

klo 17.15–18.45

Klo 19.00–20.30.

Varaa paikkasi tämän linkin kautta.

Esittely ja yleiset asiat

Ensimmäisellä kerralla esittäydymme, tutustumme, sovimme käytännön asioista ja aikatauluista, kenen kanssa olet paritunnilla jne. Selvitämme, mitä viestintäkanavaa käytämme ja esittelen, miten itse pyrin kokoamaan opetusmateriaalit yhteiseen GoogleDrive -kansioon kaikkien oppilaiden käyttöön.

Ääniharjoituksia

Ohjaan yhteisen lämmittelyn/ääniharjoituksen (n. 30–45 min). Tästä on tarkoitus tulla ydin harjoitusohjelmaan, jota voit kurssin aikana käyttää omaan kotiharjoitteluun.

Ennakkotehtävät

Pyydän, että pohdit jo ennakkoon omia odotuksiasi kurssin suhteen. Käydään niitä läpi kurssin alussa ja kirjataan ylös.

Toivon myös, että **valitset 1–3 kappaletta**, joista pidät ja haluaisit laulaa niitä kurssin aikana. Lähetä niistä kappaleista eli **ohjelmistosta minulle tiedot 20.1. mennessä**, että voin tutustua niihin ja valmistautua tunteihinne. Voit laittaa YouTube -linkin, mutta nuottia tarvitsen, jotta voin säestää.

Oma koulutukseni on klassinen, mutta suhtaudun avoimin mielin kaikkiin musiikin lajeihin ja pyrin ottamaan selvää siitä mitä en osaa.

Suunnitelma B

Jos olosuhteissa koronan suhteen tulee uusia ohjeita ja rajoituksia, mukautan opetusta sen mukaan. Väliaikaisesti voimme siirtyä verkko-opetukseen, mutta katsomme sitten tilanteen mukaan, kuinka toimimme. Oma missioni on, että tämä kurssi viedään loppuun tämän kevään aikana. Tunteja voimme siirtää hieman myöhemmälle keväällekin pidettäväksi, jos on tarpeen, mutta ilman varsinaisia määryksiä ylemmältä taholta pyrin pitämään kurssin lähiopetuksena yllä mainitsemin turvaetäisyyksin.

Etäopettamisesta minulla on kokemusta viime keväältä piano-oppilaiden kanssa, mutta kokemukseni oli, että se laski motivaatiota monen kohdalla ja tekniset ratkaisut olivat liian haasteellisia reaaliaikaisen opetuksen pitämiseen. Kysymykseen meidän laulukurssimme kanssa tulisi lähinnä moduuliopetus, jossa oppilas videoi omaa harjoitteluaan ja opettaja antaa palautetta ja ohjeistusta niiden perusteella.

LIITE 2

Alkukartoitus**Millainen laulaja olen?**

Kuvaile tietojasi ja taitojasi - ja kokemuksiasi. Miten laulaminen tai sen haluaminen on osana arkeasi?

Kerro myös mitä muuta jo osaat musiikin alalta.**Mitä odotan alkavalta lauluvalmennuskurssilta?**

Kerro odotuksistasi ja tavoitteistasi mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jos vain mahdollista.

Mitä arvelet realistisesti tämän lukuvuoden aikana olevan mahdollista saavuttaa?

Mitä unelmia minulla on laulamiseen liittyen? Millaisena näen itseni laulajana vaikkapa viiden vuoden päästä?

Unelmoi rohkeasti! Millainen laulaja olisit, jos mikään ei estäisi sinua? Mitä ja missä tai keiden kanssa laulaisit?